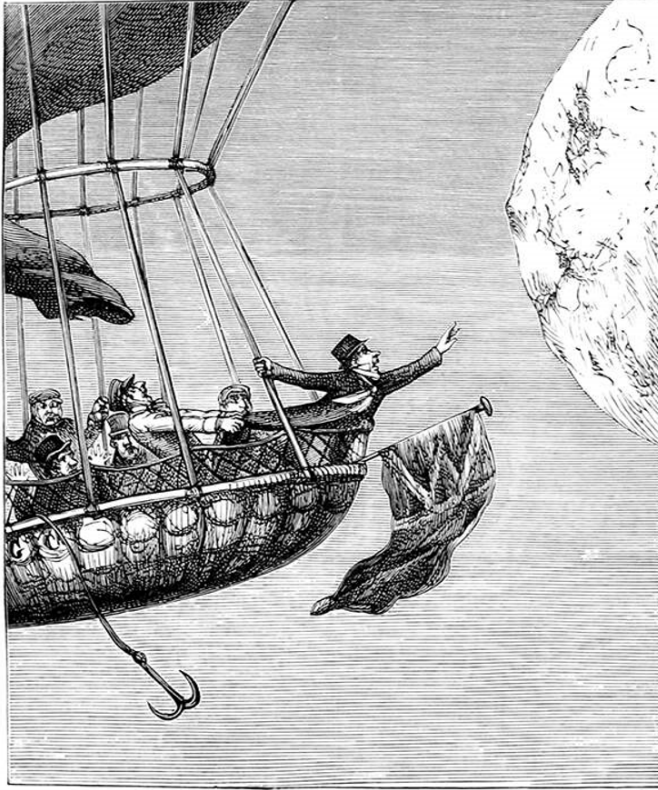

ANA HATLARIYLA İNGİLİZ EDEBİYATI:
**ANGLO-SAKSON DÖNEMİNDEN
ÇAĞDAŞ İNGİLİZ EDEBİYATINA**

Editör

Prof. Dr. Sıla ŞENLEN GÜVENÇ

© Copyright 2023

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Kapak Görsel: George Cruikshank. "The Monster Balloon". Yaz. Thomas Ingoldsby. Ingoldsby Legends or Mirth and Marvels. Londra: Richard Bentley, 1865.; Bölüm 7. Theatre Uncut Amblemi.

ISBN 978-625-399-567-6
Sayfa ve Kapak Tasarımı
Akademisyen Dizgi Ünitesi

Kitap Adı Ana Hatlarıyla İngiliz Edebiyatı:
Anglo-Sakson Döneminden
Çağdaş İngiliz Edebiyatına
Yayıncı Sertifika No 47518
Baskı ve Cilt
Vadi Matbaacılık

Editör Sıla ŞENLEN GÜVENÇ
ORCID ID: 0000-0002-4707-6024
Bisac Code LCO009000

Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN
DOI 10.37609/akya.2971

Kütüphane Kimlik Kartı

Ana Hatlarıyla İngiliz Edebiyatı: Anglo-Sakson Döneminden
Çağdaş İngiliz Edebiyatına / editör : Sıla Şenlen Güvenç.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2023.
470 s. : resim. ; 160x235 mm.
Kaynakça ve İndeks var.
ISBN 9786253995676
1. Edebiyat--İngiliz Edebiyatı.

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi AŞ

Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Ana Hatlarıyla İngiliz Edebiyatı: Anglo-Sakson Döneminden Çağdaş İngiliz Edebiyatına, Türkiye'nin dört bir yanında, farklı illerde ve üniversitelerde İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümlerinde okuyan öğrencilerimiz için yazılmıştır. Amacımız sizlere Anglo-Sakson Dönemi'nden başlayıp, yirmi ve yirmi birinci yüzyılı da dahil eden, İngiliz edebiyatı üzerine güncel bir Türkçe kaynak sağlamaktır.

Bu çalışmaya katkıda bulunan yirmiden fazla öğretim üyesi de, benzer bir şekilde, Türkiye'nin on dokuz farklı üniversitesinde görev yapmaktadır: Sıla Şenlen Güvenç, Funda Hay Kılıç ve Gökhan Albayrak (Ankara Üniversitesi), Nazlı Gündüz ve Yiğit Sümbül (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi), Gülay Gülpınar Özorun (Atlas Üniversitesi), Özlem Aydın Öztürk (Bülent Ecevit Üniversitesi), Mustafa Kırca (Çankaya Üniversitesi), Esra Ünlü Çimen (Çankırı Karatekin Üniversitesi), Evrim Doğan Adanur (Fenerbahçe Üniversitesi), Zekiye Antakyalıoğlu (Gaziantep Üniversitesi), Huriye Reis (Hacettepe Üniversitesi), Nurten Çelik (İnönü Üniversitesi), M. Sibel Dinçel (Kapadokya Üniversitesi), Seçil Varal (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi), Ayşegül Demir (Munzur Üniversitesi), Serdar Altaç (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi), Rıza Çimen (ODTÜ), Tuğba Şimşek (Sosyal Bilimler Üniversitesi), Taner Can (TED Üniversitesi), Candan Kızılgöl Özdemir (TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi) ve Memet Metin Barlık (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi). Adı geçen öğretim üyelerinin değerli katkılarıyla hazırlanan bu çalışmada, yazarların ele aldıkları konuyla ilgili yaklaşımları ve farklı üslupları muhafaza edilmiştir. Bu anlamda, yapısal açıdan birbirine paralel olan bölümler, anlatım ve aktarım bakımından farklılık göstermektedir. Bu suretle, söz konusu çalışma, yirmi birinci yüzyılda, Türkiye'nin farklı üniversitelerinde İngiliz Dili ve Edebiyatı alanında çalışan öğretim üyelerinin çeşitliliğini ve 'çok sesliliğini' de yansıtmaktadır.

Cumhuriyetimizin 100. yılını kutladığımız bu yıl, bize İngiliz Dili ve Edebiyatı alanının geçmişi ve bugünkü konumunu da değerlendirme fırsatı sunmaktadır. Atatürk'ün 1932-1933 yıllarında gerçekleştirdiği 'Üniversite Reformu' ve Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni kurulduğu dönemde benimsenen kültürel politika doğrultusunda, Türkiye Cumhuriyeti'nin İngiliz Dili ve Edebiyatı alanında ilk yüksek öğretim kurumu olan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (1935), İngiliz Dili ve Edebiyatı Kürsüsü, seksen yedi sene önce, 1936 yılında eğitime başlamıştır. Onu, "1930'ların sonlarında kurulan" İstanbul Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Kürsüsü (İ.Ü, Bölüm Tanıtım) takip etmiştir. Kurulan ilk iki kürsüde görev yapan Saffet Korkut, İrfan Şahinbaş, Orhan Burian, Halide Edip Adıvar ve Ahmet Vahit Turhan gibi değerli öğretim üyeleri, özellikle 1940'larda alanlarıyla ilgili birçok çeviri, ders kitabı ve telif eser yayınlamışlardır. Bunlardan bazıları şu şekildedir: Saffet Korkut'un İrlanda Milli Tiyatrosunu Kuranlar ve Dramlarından *Nümuneler* (1943) ve *Ana Hatlarıyla İngiliz Edebiyatı* (1944?), Halide Edip Adıvar'ın *İngiliz Edebiyat Tarihi: Başlangıçtan Elizabet Devrine Kadar* (1940), *İngiliz Edebiyat Tarihi: Elisabeth Devri ve Shakespeare* (1943) ve *İngiliz Edebiyat Tarihi: XVII inci Asır ve Milton* (1949) adlı üç ciltlik çalışması, İrfan Şahinbaş'ın İngiliz Tiyatrosu Tarihi *Cilt I: Tiyatronun Gelişmesi (Başlangıçtan Shakespeare'e Kadar)* (1950), Ahmet Vahit Turhan'ın *İngiliz Edebiyatı'na Toplu Bir Bakış* (1952) ve Orhan Burian notlarından Vedat Günyol tarafından hazırlanan *Shakespeare* (1955). Yirminci yüzyılın ikinci yarısında da çeşitli eserler kaleme alınmaya devam edilse de, İngiliz edebiyatı tarihi veya genel ana hatları üzerine en popüler Türkçe kaynak şüphesiz Mina Urgan'ın *İngiliz Edebiyat Tarihi* (1986 beş cilt; 2011 tek cilt) adlı çalışmasıdır. Urgan'ın söz konusu eseri, İngiliz edebiyatını Anglo-Sakson döneminden on dokuzuncu yüzyıla kadar olan bölümünü incelemektedir. Günümüze bakıldığında ise, İngiliz edebiyatı alanında belli bir dönemi veya yazınsal türü inceleyen Türkçe çalışmalar olmasına rağmen, genelde yirminci ve yirmi birinci yüzyıl İngiliz edebiyatını da içeren özgün bir 'ana hatları' kitabı bulunmamaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin farklı üniversitelerinde görev yapmakta olan öğretim üyelerinin görüşü doğrultusunda, özellikle İngiliz Dili ve Edebiyatı programlarında okuyan öğrencilere yönelik, İngiliz edebiyatının farklı dönemlerine ve yazınsal türlerine odaklanan, Anglo-Sakson Dönemi'nden başlayıp, yirmi ve yirmi birinci yüzyılı da dahil eden, güncel bir Türkçe kaynak sunmaktır. Bu anlamda, söz konusu kaynak kitabın düzeyi, içeriği, bölümleri ve değinilen eserler, Türkiye'de yürütülen İngiliz Dili ve Edebiyatı lisans programları göz önünde bulundurularak, öğrencilerin bilgi ihtiyacına göre tasarlanmıştır. Bölümler, yazınsal türlerin ortaya çıktığı sıraya göre şiir, tiyatro ve roman ile düzyazı olarak düzenlenmiştir. Bölümler içinde kullanılan birincil kaynakların Türkçe çevirileri metin içinde, orijinal İngilizce metinleri ise dipnot olarak verilmiştir.

Ana Hatlarıyla İngiliz Edebiyatı: Anglo-Sakson Döneminden Çağdaş İngiliz Edebiyatına, Türkiye'nin farklı illerinde İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümlerinin kurulmasına katkıda bulunmuş, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde uzun yıllar şiir, roman, düzyazı, hiciv ve çeviri üzerine dersler vermiş, İngiliz Dili ve Edebiyatı alanına, araştırmalarıyla, çevirileriyle ve yetiştirdiği öğrencilerle büyük katkıda bulunan Prof. Dr. Ünal Aytür'e bir armağandır...

Sıla ŞENLEN GÜVENÇ

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1

Anglo-Sakson Dönemi (410-1066) ve Orta Çağ (1066-2485)..... 1

- 1.1. Anglo-Sakson Dönemi İngiliz Edebiyatı.....3
Funda HAY KILIÇ
- 1.2. Anglo-Norman Dönemi ve Sonrası: Orta Çağ İngiliz Edebiyatı... 15
Funda HAY KILIÇ

Bölüm 2

İngiliz Rönesans Dönemi (1550-1660)37

- 2.1. Rönesans Dönemi Şiiri.....39
Ayşegül DEMİR
- 2.2. Metafizik Şairler.....57
Memet Metin BARLIK
- 2.3. Rönesans Tiyatrosunda Dramatik Türler..... 71
Seçil VARAL
- 2.4. Shakespeare Tiyatrosu..... 89
Evrin DOĞAN ADANUR
- 2.5. Rönesans Dönemi Düzyazısı..... 113
M. Sibel DİNÇEL

Bölüm 3

Neo-Klasik Çağ (1660-1798).....133

- 3.1. Neo-Klasik Dönemi İngiliz Şiiri 135
Sıla ŞENLEN GÜVENÇ
- 3.2. Hiciv Tiyatro 153
Esra ÜNLÜ ÇİMEN
- 3.3. Restorasyon Dönemi Görgü Komedyası 161
Rıza ÇİMEN
- 3.4. İngiliz Edebiyatında Denemeler ve Popüler Dergiler..... 169
Nazlı GÜNDÜZ
- 3.5. Romanın Ortaya Çıkışı ve On Sekizinci Yüzyıl İngiliz
Romanı 191
Mustafa KIRCA

Bölüm 4

İngiliz Romantik Dönemi (1798-1837)215

- 4.1. İngiliz Romantik Şiiri..... 217
Yiğit SÜMBÜL
- 4.2. Romantik Dönemi Tiyatrosu 235
Tuğba ŞİMŞEK
- 4.3. Romantik Dönemde Bir Düzyazı Türü Olarak Deneme 251
Gökhan ALBAYRAK

Bölüm 5

Viktorya Dönemi (1837-1901).....265

- 5.1. Viktorya Dönemi İngiliz Toplumunu ve Şiiri..... 267
Özlem AYDIN ÖZTÜRK

- 5.2. Viktorya Dönemi İngiliz Tiyatrosu283
Nurten ÇELİK
- 5.3. Viktorya Dönemi İngiliz Romanı293
Taner CAN

Bölüm 6

Yirminci Yüzyıl307

- 6.1. Yirminci Yüzyıl İngiliz Şiiri.....309
Gülay GÜLPINAR-ÖZORAN
- 6.2. Yirminci Yüzyıl İngiliz Tiyatrosu333
Candan KIZILGÖL ÖZDEMİR
- 6.3. Yirminci Yüzyıl İngiliz Romanı359
İsmail Serdar ALTAÇ

Bölüm 7

Yüzyıl Dönümü ve Yirmi Birinci Yüzyıl385

- 7.1. Çağdaş İngiliz Şiiri387
Huriye REİS
- 7.2. Çağdaş Britanya Tiyatrosu (1990-)409
Sıla ŞENLEN GÜVENÇ
- 7.3. Çağdaş İngiliz Romanı435
Zekiye ANTAKYALIOĞLU

YAZARLAR

Öğr. Gör. Dr. Gökhan ALBAYRAK
Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya
Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı ABD.

Öğr. Gör. Rıza ÇİMEN
ODTÜ-Yabancı Diller Yüksekokulu

Doç. Dr. Evrim DOĞAN ADANUR
Fenerbahçe Üniversitesi, İngiliz Dili ve
Edebiyatı Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül DEMİR
Munzur Üniversitesi, İngiliz Dili ve
Edebiyatı Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi İsmail Serdar ALTAÇ
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi,
Mütercim ve Tercümanlık Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi M. Sibel DİNÇEL
Kapadokya Üniversitesi, İngiliz Dili ve
Edebiyatı Bölümü

Prof. Dr. Zekiye ANTAKYALIOĞLU
Gaziantep Üniversitesi, İngiliz Dili ve
Edebiyatı Bölümü

**Dr. Öğr. Üyesi Gülay GÜLPINAR
ÖZORAN**
İstanbul Atlas Üniversitesi, İngiliz Dili ve
Edebiyatı Bölümü

Doç. Dr. Memet Metin BARLIK
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, İngiliz Dili
ve Edebiyatı ABD.

Doç. Dr. Nazli GÜNDÜZ
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi,
İngiliz Dili ve Edebiyatı ABD.

Doç. Dr. Taner CAN
TED Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı
Bölümü

Prof. Dr. Sıla ŞENLEN GÜVENÇ
Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya
Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı ABD.

Arş. Gör. Dr. Esra ÜNLÜ ÇİMEN
Çankırı Karatekin Üniversitesi,
İngiliz Dili ve Edebiyatı ABD.

Dr. Öğr. Üyesi Funda HAY KILIÇ
Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya
Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı ABD.

Arş. Gör. Dr. Nurten ÇELİK
İnönü Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı
Bölümü

Doç. Dr. Mustafa KIRCA

Çankaya Üniversitesi, İngilizce Mütercim
ve Tercümanlık Bölümü

**Arş. Gör. Candan KIZILGÖL
ÖZDEMİR**

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi,
İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Özlem AYDIN ÖZTÜRK

Bülent Ecevit Üniversitesi, İnsan ve
Toplum Bilimleri Fakültesi, İngiliz Dili ve
Edebiyatı ABD.

Prof. Dr. Huriye REİS

Hacettepe Üniversitesi, İngiliz Dili ve
Edebiyatı Bölümü

Doç. Dr. Yiğit SÜMBÜL

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi,
İngiliz Dili ve Edebiyatı ABD.

Arş. Gör. Tuğba ŞİMŞEK

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, İngiliz
Dili ve Edebiyatı Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Seçil VARAL

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi,
İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü

1.1. ANGLO-SAKSON DÖNEMİ İNGİLİZ EDEBİYATI

Funda HAY KILIÇ¹

Giriş

Britanya adasındaki yaşam, Avrupa kıtasında olduğu gibi, çok eskilere dayanmamaktadır. Bu sebeple, adadaki toplulukların yazılı edebiyat tarihine bakıldığında diğer topluluklardan daha geç bir dönemde başladığı görülmektedir. Britanya’da ilk yazılı edebiyat örnekleri, ‘Anglo-Saksonlar’ olarak bilinen Cermen kavimlerinin adaya yerleştiği dönemde, yani Anglo-Sakson döneminde üretilmiştir. Roma kayıtlarına göre Anglo-Saksonlardan önce Britanya’da yaşayan Keltik-Britonların kendilerine özgü, şiir ağırlıklı edebiyatları olduğu bilinse de yazıya aktarılmadıkları için herhangi bir şiir örneği günümüze ulaşmamıştır. Britanya’nın ilk yazılı edebiyat örnekleri Anglo-Sakson toplumuna aittir. Epik (destan) ve dini şiirler, sözlü edebiyattan ‘Eski İngilizce’ dilinin kullanıldığı bu dönemde yazıya geçirildiği için Anglo-Sakson İngiliz Edebiyatı çerçevesinde incelenmektedir. Anglo-Saksonların dili olduğu için bu dönem, “Eski İngilizce Dönemi” olarak da bilinmektedir. Okuryazarlık oranının düşük olduğu Anglo-Sakson toplumunda en eski yazılı eserin sekizinci yüzyılda kaleme alındığı tahmin edilmektedir. Yazılı edebiyat dönemi Anglo-Saksonların Hristiyanlığı kabul etmesinden sonraki döneme rastlar. Tüm Avrupa’da etkisini gösteren Hristiyanlık, yedinci yüzyılda neredeyse bütün Britanya’da hâkim olmuş ve Kilisenin dili olan Latince, edebiyatın da dili olmuştur. Özellikle Batı Avrupa’da kalburüstü, eğitilmiş kişiler tarafından kullanılan Latin dili Britanya’da yazı dili olarak

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı AD., fhay@ankara.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-5414-6636

dünyanın gelip geçici bir yer olduğu vurgusuyla insanların yaşamlarını nasıl boşa harcadıklarını anlatan “The Wanderer” ile erkek egemen dünyada yalnız bir kadın olarak zorluklarla karşılaşmadan yaşamının imkânsız olduğunu gösteren ve daha kişisel konuları işleyen “The Wife’s Lament” Anglo-Sakson şiir türlerine çeşitlilik katmaktadır.

Sonuç

Anglo-Sakson toplumundan günümüze tam metin olarak ulaşan az sayıda eser olsa da elde edilen veriler bu toplumun İngiliz edebiyatına önemli katkıları olduğunu ortaya koymaktadır. Yazılı edebiyat geleneğinin Hristiyanlığa geçiş ile arttığı Anglo-Sakson dönemi, toplumun zamanın getirmiş olduğu değişikliklere ayak uydurması ile şiirden düzyazıya ve resmi kayıtlara kadar pek çok farklı alanda eserlerin üretildiği bir dönemdir. Özellikle şiir çalışmalarına bakıldığında, o döneme ait hemen hemen her türden şiir örneği bulunabilir. Antik dönemden beri Batı toplumlarında yer bulan epik şiir, tarihî gerçekliklere dayanan savaş şiiri, Avrupa ülkeleri arasında hızla kabul gören Hristiyanlığın getirisi olarak dinî şiirler ve daha duygusal, hatta kişisel konuların işlendiği ağıt türündeki eserler Anglo-Sakson İngiliz edebiyatının çeşitliliğini gözler önüne sermektedir. Bu dönemde, şiir türünün yanı sıra, Roma İmparatorluğu’nun birçok Avrupa kültürüne mirası olarak görülebilecek kayıt tutma geleneği ile hem din tarihi hem de toplum tarihi ile ilgili önemli olaylar belgelenmiştir. Anglo-Sakson İngiliz edebiyatı alanındaki en büyük sorun, dönemin arşivlerinin iyi muhafaza edilememesi ve özellikle ilerleyen yüzyıllarda İngiltere’de meydana gelen yangınlar sonucu birçok eserin kısmen veya tamamen yok olmasıdır. Bu gibi gerekçeler, çağdaş okuyucunun Anglo-Sakson toplumuna ışık tutabilecek eserlere ulaşmasında sorunlara yol açmaktadır.

Kaynaklar

- Alexander, Michael. *A History of English Literature*. Londra: MacMillan, 2000. Basım.
- Amodio, Mark C. *The Anglo-Saxon Literature: Handbook*. Oxford: Wiley-Blackwell, 2014. Basım.
- Greenblatt, Stephen, ed. *The Norton Anthology of English Literature*, 9. ed., Cilt 1. New York: W. W. Norton & Co., 2012. Basım.
- Grohskopf, Bernice. *From Age to Age: Life and Literature in Anglo-Saxon England*. New York: Kingsport Press, 1968. Basım.

Magennis, Hugh. *The Cambridge Introduction to Anglo-Saxon Literature*. Cambridge: Cambridge UP, 2011. Basım.

Sanders, Andrew. *The Short Oxford History of English Literature*. Oxford: Clarendon Press, 1994. Basım.

Stenton, Frank. *Anglo-Saxon England*, 3. ed. Oxford: Clarendon Press 1971. Basım.

Trilling, Renée R. "The Writing of History in the Early Middle Ages: the Anglo-Saxon Chronicle in Context." *The Cambridge History of Early Medieval English Literature*, ed. Clare A. Lees. Cambridge: Cambridge UP, 2013, 232-256. Basım.

1.2. ANGLO-NORMAN DÖNEMİ VE SONRASI: ORTA ÇAĞ İNGİLİZ EDEBİYATI

Funda HAY KILIÇ¹

Giriş

Orta Çağ dönemi, İngiliz tarihinin en uzun dönemlerinden biri olarak kabul edilir. Orta Çağ, tarihçiler tarafından ‘Erken Dönem Orta Çağ’, ‘Orta Çağ’ ve ‘Geç Dönem Orta Çağ’ olarak alt dönemlere ayrılrsa da kimi tarihçilere göre 1066’daki Norman İstilasası ile başlayan ve kültürel, sosyal, milli açıdan pek çok gelişmenin yaşandığı dönem, “gerçek” Orta Çağ dönemi olarak kabul edilmektedir. Fransa’dan Britanya’ya gelen Normanlar adada bulunan Anglo-Sakson toplulukları ile beraber ortak bir yaşam geliştirmiş, bu yeni melez topluluk ‘Anglo-Norman’ adını almıştır. Aynı zamanda bu adlandırma on birinci yüzyıldan on dördüncü yüzyıla kadar geçen döneme de adını vermiştir. Bu dönem yönetim biçimine, edebiyata hatta dile kadar Fransız etkisinin ağırlıkta olduğu bir dönemdir. Bir anlamda Normanlar, Fransa’daki yaşam tarzlarını olduğu gibi Britanya’ya getirmiştir. Norman dükü William’ın Britanya’yı fethetmeyi başardıktan sonra kral sıfatıyla ilk yaptığı icraat Norman asilzadelerine Anglo-Sakson topraklarından pay verip onları Anglo-Saksonların lordu yapmak olmuştur. Dolayısıyla Orta Çağ saray ve edebiyat dili, Fransızcanın yoğun etkisinde kalmıştır. On birinci yüzyıl birbirinden çok farklı olan iki kültürün bir arada yaşamayı öğrendiği bir geçiş dönemi olması sebebiyle on ikinci yüzyıldan itibaren üretilen eserlerde Fransız dil etkisinin görüldüğü Anglo-Norman dili olarak da adlandırılabilir Orta Çağ

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı AD., fhay@ankara.edu.tr, ORCID No: 0000-0001-5414-6636

Kaynaklar

- Abrams, M. H. *A Glossary of Literary Terms*. Ed. Geoffrey Galt Harpham. 9. Baskı. Boston: Wadsworth Cengage Learning, 2009. Basım.
- Brockett, Oscar G. ve Robert J. Ball. *The Essential Theatre*. 8. Baskı. Belmont: Wadsworth, 2004. Basım.
- Butterfield, Ardis. "Chaucer's French inheritance." *The Cambridge Companion to Chaucer*. Ed. Piero Boitani ve Jill Mann. New York: Cambridge UP, 2003. 20-35. Basım.
- Clarke, Sidney M. *The Miracle Play in England: An Account of the Early Religious Drama*. London: William Andrews & Co., 1897. Basım.
- Fuller, David. "Lyrics, Sacred and Secular." *A Companion to Medieval Poetry*. Ed. Corinne Saunders. Singapur: Wiley-Blackwell, 2010. Basım.
- Greenblatt, Stephen, ed. *The Norton Anthology of English Literature*. 9. Baskı. 1. Cilt. New York: W. W. Norton & Co., 2012. Basım.
- Herzman, Ronald B., Graham Drake ve Eve Salisbury, ed. "King Horn: Introduction." *Four Romances of England: King Horn, Havelok the Dane, Bevis of Hampton, Athelston*. *Robbins Library Digital Projects 1997*. Web. 4 Mart 2015.
- Hopper, Vincent F. ve Gerald B. Lahey. *Medieval Mystery Plays, Morality Plays and Interludes*. New York: Baron's Educational Series, Inc., 1962. Basım.
- Kızılgöl, Candan. "Ortaçağ Hristiyan Dünyasında Bellek Kavramı ve Gizem Oyunları: York Döngüsü." *DTCF Dergisi* 58.1 (2018): 1023-1044. Basım.
- Kinghorn, A. M. *Medieval Drama*. London: Evans Brothers Lmt., 1968. Basım.
- Newman, Francis X. *The Meaning of Courtly Love*. Binghamton: New York UP, 1967. Basım.
- Rothschild, Victoria. "The Parliament of Fowls: Chaucer's Mirror up to Nature?" *The Review of English Studies* 35.138 (1984): 164-184. Basım.
- Solopova, Elizabeth and Lee, Stuart D. *Key Concepts in Medieval Literature*. Hampshire: Palgrave MacMillan, 2007. Basım.
- Tolkien, J. R. R. "Introduction." *Sir Gawain and the Green Knight, Pearl and Sir Orfeo*. Ed. Christopher Tolkien. Londra: Unwin Paperbacks, 1979. Basım.
- Varal, Seçil ve Asya Sakine Uçar. "Geoffrey Chaucer'in *The House of Fame* ve *The Parliament of Birds* Eserlerinde Orta Çağ Hayvan Sembolizmi Geleneği." *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uluslararası Filoloji ve Çeviribilim Dergisi* 5.1 (2023): 18-33. Basım.
- Wolf, Rosemary. *The English Mystery Plays*. California UP, 1972. Basım.

2.1. RÖNESANS DÖNEMİ ŞİİRİ

Ayşegül DEMİR¹

Giriş

On dördüncü yüzyılda İtalya'dan başlayarak on beşinci yüzyılın sonlarına doğru İngiltere'yi de dahil eden Rönesans çağı, genel olarak, Orta Çağ'da görülen dini doktrinlerden uzaklaşarak, insan merkezli bir varoluş anlayışının yükselişini tanımlar. Düşünce ve felsefenin yeniden canlandığı Rönesans döneminde, entelektüeller Hümanizmi benimsemişlerdir. Hümanizm, Antik Yunan ve Roma'nın edebiyatını, felsefesini ve sanatını inceleyerek, ilahi olanın aksine insan merkezli çalışmalara ağırlık vermiş ve Rönesans'ın temel kültürel ve entelektüel hareketini oluşturmuştur (Carter 49). Hümanizm, Orta Çağ'ın Tanrı-merkezli ilkelerine karşı çıkarak, bireyin kendi kaderini şekillendirme yeteneğine ve insanın değerine odaklanır. İnsanlar -tüm dürtüleri ve dünyevi arzuları ve ihtiraslarıyla- merkezi bir önem kazanmıştır. Yazılı geleneğin güç kazanmasıyla, Antik Yunan ve Antik Roma'ya ait klasik eserlere duyulan ilgi de giderek artmış, bu durum, Tudor hanedanlığının yükselişi ve Anglikan Kilisesi'nin kurulması gibi siyasi ve dini dönüşümlerle beraber, şiirde yeni temaların ve bakış açılarının ortaya çıkmasına yol açmıştır (Santillana 5-6).

On altıncı yüzyıl İngiltere'si, tiyatrunun 'altın çağı' olarak anılsa da, aynı zamanda şiirin -sone, pastoral, epik şiir, madrigal gibi farklı şiirsel türler ve serbest vezin² kullanımının- de hâkim olduğu bir dönemdir. Nitekim tiyatro

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Munzur Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı, ademir@munzur.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-0411-4561

² İngiliz edebiyatında 'blank verse' yani serbest vezin, uyaksız 'iambic pentametre' biçiminde yazılan bir şiir türüdür. William Shakespeare'in oyunlarında geniş ölçüde kullanılmış ve İngiliz dilinin ritmik güzelliklerini sergileme kapasitesiyle dikkat çekmiştir.

dramatik ifade ve felsefi unsurları içeriyordu. Yenilikçi yaklaşımları, özgür düşünce biçimleri ve mevcut sınırları yıkma arzularıyla, John Donne, George Herbert ve Andrew Marvell bu akımın öncü şairleri olarak zamanlarının dogmalarını alt üst etmeyi başarmışlardır.

Sonuç

Tüm bu bilgiler ışığında, Rönesans şiirinin çok katmanlı yapısını değerlendirdiğimizde, 1550 ile 1660 yılları arasındaki zaman dilimi, üslup bakımından getirilen yeniliklerin ötesinde, gelişen insan hikayesine kattığı derinliklerle edebi bir zenginlik dönemidir. Bu dönem, klasik form ve fikirlerin yeniden doğuşuna şahit olmanın yanı sıra, bu elementleri hümanist ve siyasi dönüşüm süreçleri ile yeniden yorumlama fırsatı bulmuştur. Sone, pastoral, epik, madrigal ve serbest vezin gibi şiir türlerinin ortaya çıkışı ve gelişimi, bireysel ifade, doğanın güzellikleri ve insan duygularının çeşitliliğine dönemin artan takdirini yansıtır; böylece bir toplumun dönüşümünü şiirsel bir dille anlatır. Bu dönemdeki şiir formları, sadece estetik ifade araçlarından ibaret olmayıp, zamanın sosyal ve düşünsel dokusuyla etkileşim içinde, onu yansıtan ve biçimlendiren canlı araçlar haline gelmiştir. Şairler, insan deneyimlerinin ve duygularının çeşitliliğini keşfetme ve onları ifade etme serbestliğini yaşamış, kültürel ve felsefi meselelerde seslerini duyurmuşlardır. Rönesans şiiri, doğanın ve insan duygularının yalın bir yansıması olmanın ötesine geçerek, onları yücelten, anlamını derinleştiren ve esansını vurgulayan bir keşif yolculuğuna dönüşmüştür. Bu yolculuk, okuyuculara hem düşsel bir sığınak hem de zamanın ruhunu derinden anlama fırsatı sunmuştur. Netice itibarıyla, Rönesans şiirinin mirası, kalıcı eserlerin ötesinde, İngiliz edebiyatının gelişimindeki kalıcı etkilerde de kendini göstermektedir. Rönesans şairleri, kendi çağlarının sınırlarını aşan ve gelecek nesillere ilham kaynağı olan bir edebi mirasın öncüleridir.

Kaynaklar

- Adıvar, Halide Edip. "Elisabeth Devri ve Shakespeare." *İngiliz Edebiyatı Tarihi*, Cilt II, Kenan Matbaası, 1943. Basım.
- Alpers, Paul J. "What Is Pastoral?" *Critical Inquiry*, 8.3 (1982): 437–460. Basım.
- Bush, Douglas. *English Poetry: The Main Currents from Chaucer to the Present*. Oxford: Oxford UP, 1952. Basım.
- Greenblatt, Stephen. *The Greenblatt Reader*. Massachusetts: Blackwell Pub., 2006. Basım.

- Greene, Roland, ed. *The Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics*. 4. Baskı, Princeton and Oxford: Princeton UP, 2012. Basım.
- Hadfield, Andrew. *Edmund Spenser: A Life*. Oxford: Oxford UP, 2012. Basım.
- Halman, Talat, çev. “William Shakespeare, 18. Sone”. Web. 13 Kasım 2023.
- , çev. “William Shakespeare, 130. Sone”. Web. 1 Aralık 2023.
- Hamilton, Sharon. *Essential Literary Terms: With Exercises*. New Jersey: W.W. Norton & Co., 2007. Basım.
- Hurley, Michael D., and Michael O’Neill. *The Cambridge Introduction to Poetic Form*. New York: Cambridge UP, 2012. Basım.
- Littell, McDougal. *The Language of Literature: British Literature*. Londra: McDougal Littell, 2006. Basım.
- Marlowe, Christopher. “The Passionate Shepherd to His Love”. Poetry Foundation. Web. 1 Aralık 2023.
- Patterson, Anabel. *Pastoral and Ideology: Virgil to Valéry*. Berkeley: California UP, 1988. Basım.
- Prentice Hall Literature: Timeless Voices, Timeless Themes*. Gold Ed. New Jersey: Pearson Prentice Hall, 2000. Basım.
- Raleigh, Walter. “The Nymph’s Reply to the Shepherd.” Poetry Foundation Web. 1 Aralık 2023.
- Rasmussen, Eric. *Renaissance Literature*. Edinburgh: Edinburgh UP Press, 2014. Basım.
- Tearle, Oliver. “The Themes of Shakespeare’s Sonnet 18.” *Interesting Literature*, 2023. Web. 2 Aralık 2023.
- Tutaş, Nazan. “İngiliz Dilinde ‘Aydınlanma’: Eski İngilizce’den Günümüze Değişimi ve Gelişimi.” *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 54.1(2014): 287-306. Basım.
- Santillana, De Giorgio. *Seçme Metinlerle Rönesans Filozofları*. Çev. Aydın Gelmez ve İbrahim Yıldız, Ankara: Dipnot Yayınevi, 2013. Basım.
- Shakespeare, William. “Sonnet 18: Shall I compare thee to a summer’s day?” Poetry Foundation. Web. 23 Kasım 2023.
- Sidney, Sir Philip. “Astrophel and Stella 70.” Representative Poetry Online, University of Toronto Libraries. Web 1 Aralık 2023.
- . “Astrophil and Stella 31: With how sad steps, O Moon, thou climb’st the skies.” *Poetry Foundation*. Web. 2 Aralık 2023.
- . “Astrophil and Stella 1: Loving in Truth, and Fain in Verse My Love to Show.” *Poetry Foundation*. Web. 2 Aralık 2023.
- Spenser, Edmund. “Amoretti XXX: My Love is like to ice, and I to fire.” *Poetry Foundation*. Web. 2 Aralık 2023.
- . “Amoretti LXXV: One Day I Wrote her Name.” *Poetry Foundation*. Web. 29 Kasım 2023.
- Urgan, Mina. *İngiliz Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: YKY, 1915. Basım.

2.2. METAFİZİK ŞAİRLER

Memet Metin BARLIK¹

Giriş

On yedinci yüzyılın başları, bilimsel keşifler, dini ve politik tartışmalar, insan, doğa ve toplum ile ilgili yerleşik dogma ve yaklaşımlar doğrultusunda çelişkili fikirlerin doğduğu bir dönem olarak tanımlanır. Bu nedenle, ‘Metafizik Şiir’ çağın bilimsel, felsefi ve inançsal ruhuna bir yanıt olarak değerlendirilebilir. ‘Metafizik’ terimi, ilk olarak 17. yüzyılın ilk yarısında, Dr. Johnson² tarafından kullanılmıştır. Tarz olarak normalde bir araya gelmeyecek imgelerin birlikte kullanıldığı bir metafor türü olan ‘conceit’ (keskin veya derinlikli mecaz), paradoks, kelime oyunu, bilim, coğrafya, felsefe gibi alanlarla ilgili her türlü imge kullanan, tema olarak ise aşk, cinsellik ile din, Tanrı sevgisi, İsa, azizler gibi dini konular üzerine şiirler yazan şairleri kapsamaktadır. Bu gruba dahil edilen şairler John Donne (1572–1631), Andrew Marvell (1621-1678), George Herbert (1593 – 1633), Abraham Cowley (1618 – 1667), Henry Vaughan (1621

¹ Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı AD., drbarlik@yyu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-3615-7240

² Dr. Johnson, Metafizik şairlerin sıra dışı bilgi dağarcıklarını gözler önüne sermek istediklerini, doğru ve doğal olanı söylemek yerine, daha önce hiç kimsenin söyleyemediği şeyleri dile getirme çabasına giriştiklerini ileri sürerek onları eleştirir (Urgan 169).

Kaynaklar

- Abrams, Meyer H. *A Glossary of Literary Terms*. Boston: Heinle & Heinle, 1999. Basım.
- Abrams, Meyer & Geoffrey Galt Harpham. *A Glossary of Literary Terms*. Belmont: Wadsworth Cengage Learning, 2015. Basım.
- Austin, Frances. *The Language of the Metaphysical Poets* Londra: Macmillan Press Ltd., 1992. Basım.
- Barbour, Reid. *Literature and Religious Culture in Seventeenth-Century England* Cambridge: Cambridge UP, 2001. Basım.
- Carter, Roland ve McRae John. *The Routledge history of literature in English*. Londra: Routledge, 2017. Basım.
- Corns, Thomas N. *A History of Seventeenth-Century English Literature*. Oxford: Blackwell Pub., 2007. Basım.
- Clements, Arthur L. *Poetry of Contemplation: John Donne, George Herbert, Henry Vaughan, and the Modern Period*. New York: New York UP, 1990. Basım.
- Fletcher, Robert Huntington. *A History of English Literature Forgotten Books*, 2008. Basım.
- Grierson, Herbert John, ed. *The Poems of John Donne*. 2 vols. Oxford: Oxford UP, 1912. Basım.
- Hollander, John. Kermode, Frank. *The Literature of Renaissance England*. Londra: Oxford UP, 1973. Basım.
- Mackenzie, Donald. *The Metaphysical Poets* London: Macmillan Education Ltd., 1990. Basım.
- Malcolmson, Cristina. *George Herbert: A Literary Life (Literary Lives)* New York & Londra: Palgrave Macmillan, 2004. Basım.
- Marucci, Franco. *History of English Literature, Volume 1, Medieval and Renaissance Literature to 1625*. Oxford: Peter Lang, 2018. Basım.
- Urgan, Mina. *İngiliz Edebiyatı Tarihi* Kitap I. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2003. Basım.
- Robbins, Robin, ed. *The Complete Poems of John Donne* Londra, New York: Routledge, 2014. Basım.
- Walton, Izaak. *Lives of John Donne, Henry Wotton, Richard Hooker, George Herbert*. Volume 2, Gutenberg Ebook, 2004. Basım.
- Wedgwood, C. Veronica. *Seventeenth-Century English Literature*. Oxford: Oxford UP, 1970. Basım.
- Weller, Shane (ed.). *John Donne: Selected Poems*. New York: Dover Pub. Inc., 1993. Basım.

2.3. RÖNESANS TİYATROSUNDA DRAMATİK TÜRLER

Seçil VARAL¹

Giriş

Klasik düşüncenin sanat ve edebiyatta yeniden canlanmasıyla birlikte, İngiliz tiyatrosu dini ve ahlaki konuların merkezde olduğu Orta Çağ tiyatrosundan, bireyciliği ve hümanizmi temel alan Rönesans tiyatrosuna evrilir. Aristoteles (M.Ö. 384-322) ve Seneca (M.Ö. 4 - M.S. 65) başta olmak üzere ağırlıklı olarak antik dönem düşünürlerinin klasik yazınsal kurallarının etkisinde olan İngiliz Rönesans tiyatrosu, çeşitli konular ele alsa da çoğunlukla bireyin karmaşık dünyası, ikilemleri, arzularını ve özgür iradesiyle yaptığı seçimlere odaklanır. Öte yandan, Kraliçe I. Elizabeth (1558-1603) ve Kral I. James'in (1603-1625) tiyatroyu maddi olarak desteklemesiyle yaygınlaşan hamilik veya patronluk sistemi² akabinde Lord Chamberlain's Men (Lord Chamberlaine'in Adamları) ve King's Men (Kralın Adamları) gibi profesyonel tiyatro topluluklarının kurulması, William Shakespeare, Ben Jonson, Christopher Marlowe, Thomas Middleton, John Marston, John Webster gibi döneme damga vuran oyun yazarlarına kendilerini göstermek için olanak tanımıştır. 1576 yılında ilk tiyatro binası The Theatre'in kurulması, The Rose (1587), The Swan (1595), The Globe (1599) ve The Fortune (1600) gibi birçok tiyatro binasının inşasının³

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, svaral@kmu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-3776-769X

² İngilizce 'patronage system' olarak adlandırılan hamilik veya patronluk sistemi varlıklı ve güçlü soyluların tiyatrolara oyun sahnelemesi için gerekli maddi desteği sağlamalarına dayalı bir sistemdir. Karşılığında, oyun yazarları tiyatro metinlerinin başına bir önsöz yazarak cömertliğinden ve desteğinden dolayı kendilerine teşekkür ederek minnetini ifade eder. Başlarda gönüllülük esasına dayanan bu sistem, 1572 yılında çıkarılan ve tiyatro oyuncularının aristokrat bir patron veya iki sulh hâkimi tarafından yetkilendirilmelerini zorunlu kılan yasa ile farklı bir boyut kazanmıştır (Heckett 44).

³ 1570'li yıllardan tiyatroların kapandığı 1642 yılına kadar yirmi kadar yeni tiyatro binası açılmış olup, bu tiyatrolardan sadece altı veya yedi tanesi aynı anda hizmet sunmuştur (Womack 17).

Kaynaklar

- Bromley, Laura G. "Domestic Conduct in A Woman Killed with Kindness." *Studies in English Literature, 1500-1900*, 26.2 (1986): 259-76. JSTOR, Web. 20 Ekim 2023.
- Brockett, Oscar ve Robert Ball. *The Essential Theatre*, 8. Baskı. Belmont: Wadsworth/Thomson Learning, 2004. Basım.
- Cary, Elizabeth. *The Tragedy of Mariam: The Fair Queen of Jewry*. Gloucester: Dodo Press, 2008. Basım.
- Dekker, Thomas. *The Shoemaker's Holiday. Renaissance Drama: An Anthology of Plays and Entertainments*. Ed. Arthur F. Kinney. Oxford: Blackwell Publishing, 2012. 365-408. Basım.
- Hackett, Helen. *A Short History of English Renaissance Drama*. Londra-New York: I. B. Tauris, 2013. Basım.
- Heywood, Thomas. *A Woman Killed with Kindness. Renaissance Drama: An Anthology of Plays and Entertainments*. Ed. Arthur F. Kinney. Oxford: Blackwell Pub., 2012. 481-520. Basım.
- Jonson, Ben. *Every Man in His Humour. The Complete Plays of Ben Jonson*. Ed. G. A. Wilkes, C. H. Herdford ve ark. Oxford: Clarendon Press, 1981. 177-274. Basım.
- Kinney, F., Arthur, ed. "Introduction". *Renaissance Drama: An Anthology of Plays and Entertainments*. Oxford: Blackwell Pub., 2012. 1-13. Basım.
- Marucci, Franco. *History of English Literature: Medieval and Renaissance Literature to 1625*. Cilt. I. Oxford: Peter Lang, 2018. Basım.
- Ostovich, Helen. "Introduction". *Every Man out of his Humour*. Manchester ve New York: Manchester UP, 2001.1-95.
- Ribner, Irving. "The Idea of History in Marlowe's Tamburlaine." *ELH*, 20.4 (1953): 251-66. JSTOR, Web. 3 Kasım 2023.
- Şenlen, Sıla. Dramatic Representation Of The Battle Of Ankara and Bayezid I's Captivation By Tamerlane. *OTAM*, 21 (2007): 123-133. Basım.
- . "Part I: Verbal Violence as a Means of Constructing Authority through the Use of Rhetoric in Renaissance Dramatic Dialogue". *Words as Swords: Verbal Violence as a Construction of Authority in Renaissance and Contemporary English Drama*. Stuttgart: Ibidem Verlag, 2009. 7-93. Basım.
- Sidney, Philip. *An Apology for Poetry (or The Defense of Poesy)*. Ed. R.W. Maslen. Manchester: Manchester UP, 2002. Basım.
- Steggle, Matthew. "Jonson in the Elizabethan Period", *Ben Jonson in Context*, Ed. Julie Sanders, Cambridge: Cambridge UP, 2010. Basım.
- Urgan, Mina. *İngiliz Edebiyat Tarihi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2007. Basım.
- Womack, Peter. *English Renaissance Drama*. Oxford: Blackwell Publishing, 2006. Basım.

2.4. SHAKESPEARE TİYATROSU

Evrım DOĞAN ADANUR¹

Onu okuyunuz, tekrar ve tekrar: Ve eğer o zaman beğenmezseniz, korkarım ki anlamamışsınızdır.

(John Heminges ve Henry Condell'in Birinci Folyo'ya yazdıkları "Önsöz" den)

Giriş

William Shakespeare Rönesans ya da Erken Modern dönemin en önemli oyun yazarıdır. Kaybolduğu sanılan ya da başkalarıyla ortak yazdıkları dışında otuz sekiz tane oyunu olan Shakespeare, sadece yaşadığı dönemde değil, özellikle on sekizinci yüzyıldan itibaren dünyada akademik çevrelerce en çok ilgilenilen tiyatro yazarı olma özelliğini sürdürmektedir. Shakespeare'in önemi ve etkisi sadece Anglofon ülkeleri ile kısıtlı değildir. Shakespeare eserleri kültürlerarası bir etkiye sahiptir. Bu ilgi sayesinde Shakespeare çalışmaları sürekli evrim geçirmekte ve eserlerine farklı bakış açıları ile yeniden yaklaşılmaktadır.

Shakespeare'in Hayatı

Sadece eserleri değil, Shakespeare'in hayatı da yoğun ilgi gören bir konudur. Shakespeare'e ait olduğu varsayılan eserlerin aslında kendisinin yazmadığı varsayımı geçtiğimiz yıllarda çok rağbet görmüş ve bu konu üzerine sayısız araştırma yapılmış ve çeşitli varsayımlar üretilmiştir. Shakespeare'in oyunlarının asıl yazarının Francis Bacon, Oxford Kontu Edward de Vere ve hatta Kraliçe Elizabeth'in olduğunu öne süren 'komplo' teorileri üretilmiş ve yıllar içinde büyük yankılar uyandırmıştır. "Anti-Stratfordian" (Stratford

¹ Doç. Dr., Fenerbahçe Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, evrimdo@yahoo.com.
ORCID iD: 0000-0003-0230-5038

Sonuç

Ben Jonson, Shakespeare'in ölümünden sonra Birinci Folyo için yazdığı methiyede Shakespeare her ne kadar "az Latince ve daha az Yunanca" bilse de adını Aeschylus, Sophocles ve Euripides gibi büyük Atinalı ve Pacuvius ve Accius gibi önemli Romalı trajedi yazarları ile birlikte anar ve Shakespeare'in "sadece bir çağa değil bütün zamanlara ait [not of an age, but for all time]" olduğunu söyler. Jonson Shakespeare'in dehasını överek göklere çıkarır ama trajedi ve komedi unsurlarını birbirine katmasını özellikler yerer. Yine de ozanın "bağışlanacaktan daha çok methedilecek" özellikleri olduğunu belirtir. Aslında Shakespeare'in Shakespeare olmasındaki en önemli etken tiyatroya kendi dramatik dehasını yansıtmasındadır. Shakespeare'in dramatik türleri çok yönlü ve kategorizasyona yatkın değildir. Belki de bu sebepten dramatik bir deha olarak kabul edilen Shakespeare'in oyunları halen gündemdedir. Farklı dillerde, farklı ortamlarda sürekli ele alınan Shakespeare oyunlarını incelemenin en iyi yolu her bir oyunu yeni bir türmüş gibi okumaktadır.

Kaynaklar

- Aubrey, John. *Brief Lives*. Cilt 2. Ed. Andrew Clark. Oxford: Clarendon, 1898. Basım.
- Barker, Simon. "Introduction". *Shakespeare's Problem Plays*. Ed. Simon Barker. Hampshire: Palgrave Macmillan, 2005. 1-21. Basım.
- Boas, F.S. *Shakespeare and His Predecessors*. Londra: John Murray, 1896. Basım.
- Bradley, A.C. *Shakespearean Tragedy*. 3. Baskı. Ed. John Russell Brown. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Macmillan, 1992. Basım.
- Frye, Northrop. *Anatomy of Criticism: Four Essays*, 15. Baskı. Princeton: Princeton UP, 2000. Basım.
- Greenblatt, Stephen. *Will in the World: How Shakespeare Became Shakespeare*: Londra: Jonathan Cape, 2004. Basım.
- Greene, Robert. *Greenes Groats-worth of witte, bought with a million of Repentance*. Londra: William Wright, 1592. Yeniden Basım The Scolar Press, Menston, İngiltere, 1969. Basım.
- Hyland, Peter. *An Introduction to Shakespeare: The Dramatist in His Context*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave, 1996. Basım.
- Jonson, Ben. *Every Man Out of His Humour*. Ed. Helen Ostovich. Manchester: Manchester UP, 2001. Basım.
- Rossiter, A.P. *Angel with Horns and Other Shakespeare Lectures*. Ed. Graham Storey. New York: Theatre Arts Books, 1961. Basım.
- Salinger, Leo. *Shakespeare and the Traditions of Comedy*. Cambridge: Cambridge UP, 1974. Basım.

- Shakespeare, William. [First Folio] *Mr. William Shakespeares Comedies, histories & tragedies, published according to the true originall copies*. Londra: Isaac Jaggard and Edward Blount, 1623. Basım.
- . *III. Richard*. Çev. Özdemir Nutku. İstanbul: İş Bankası Yayınları, 2007. Basım.
- . *Hamlet*. Ed. Harold Jenkins. Londra: Bloomsbury, 1982. Basım.
- . *The Winter's Tale*. Ed. John Pitcher. Londra: Bloomsbury, 2010. Basım.
- Scott-Warren, Jason. "Was Elizabeth I Richard II?: The Authenticity Of Lambarde's 'conversation.'" *The Review of English Studies*, 64.264 (2013):208–30. *JSTOR*, Web. 10 Aralık 2023.
- Shanzer, Ernest. *The Problem Plays of Shakespeare: A Study of Julius Caesar, Measure for Measure and Antony and Cleopatra*. Londra: Routledge & Kegan Paul, 1965. Basım.
- Shapiro, James. *1599: A Year in the Life of William Shakespeare*. Londra: Faber and Faber, 2005. Basım.
- Wells, Stanley. *Shakespeare's Tragedies: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford UP, 2017. Basım.
- Yüksel, Ayşegül. *William Shakespeare: Yüzyılların Sahne Büyücüsü*, 2. Baskı. İstanbul: Habitus, 2017. Basım

2.5. RÖNESANS DÖNEMİ DÜZYAZISI

M. Sibel DİNÇEL¹

Giriş

Rönesans, İngiltere’de on altıncı yüzyılda, Avrupa’ya kıyasla tam iki yüzyıl sonra etkisini gösterir. Bunun en belirgin nedeni, Rönesans’a dair on dördüncü yüzyıl İtalya’sında başlayan kültürel değişim ve zenginliklerin önce orta Avrupa’yı, sonra da Manş Denizi’ni aşip İngiltere’ye ulaşmış olmasıdır. İngiltere’de öncelikle şiirle ve tiyatroyla başlayan Rönesans esintileri, zamanla etkisini düzyazı metinlerinde de hissettirmiştir. Rönesans’ın düzyazısına bakıldığında, öncelikle saraylılara yönelik bir tür ‘adabı-muaşeret’ kitabı olan *The Book of the Cortier (Il Cortegiano 1528, Çev. 1561)* gibi İtalyan kaynaklardan İngilizce’ye aktarılmış veya Yunanca ve İbranice’den İngilizce’ye kazandırılan ‘Kral James’in İncili’ (1611) gibi çeviriler mevcuttur. Söz konusu dönemde, aynı zamanda Latince düzyazı eserleri de üretilmiştir. Bu doğrultuda, Latince öğretisinin Avrupa’ya yayılmasını teşvik eden Erasmus² tarafından kaleme alınan *In Praise of Folly*³ (1511), hayali Ütopya adasının ideal toplumu üzerinden Avrupa ve İngiltere’deki sosyal ve siyasi durumunu eleştiren Thomas More’un *Ütopya’sı* (1515-16) ve Francis Bacon’un *Denemeler*’i (1597; 1612; 1625) gibi ilk olarak Latince kaleme alınmış birçok düzyazı eser mevcuttur. Ayrıca, Sir Philip Sydney’in pastoral romansı *The Countess of Pembroke’s Arcadia* (1593), John Lyly’nin eğitim, felsefe ve sosyal geleneklerine odaklanan *Euphues* veya *The Anatomy of*

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kapadokya Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, sibel.dincel@kapadokya.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-4740-8508.

² Erasmus Hollandalı olmasına rağmen İngiltere’de uzun süre kaldığı için İngiliz hümanisti olarak kabul edilmektedir.

³ *Deliliğe Övgü*

ve yönetim biçiminde yanlış bulduğu detaylardan yola çıkarak bazı yeni öneriler ortaya koyarken; I. Elizabeth donanmasına bir kadın olmanın zorluklarına rağmen nasıl da güçlü bir hükümdar olunabileceğini ispatlamıştır adeta. Bacon ise yine Rönesans bilimselliğinin gerektirdiği şekilde, kendi deneyimlediği insan ilişkilerinden yola çıktığı uygulamalı ve deneysel bir dizi yazı kaleme almış ve öğütler vermiştir. Kral I. James'in onaylı 'İncili' veya İngilizce çevirisi, hem incilin İngilizce okunmasını sağlamış hem de yetkin, sonrasında da 'otoritesi' kabul edilen bir çeviri olmuştur. James'in dini düşünceleri, 'cadıcılık' ve 'cadı' olduğuna inandığı kadınlara yaklaşımında da görülmektedir. Bu konudaki fikirlerini ortaya koyan *Daemonologie* daha çok Orta Çağ düşünce sistemine yakındır, ancak bu eserde bile Rönesans bilimselliği kaynaklı tümevarım düşünce tarzını gözlemlemek mümkündür.

Kaynaklar

- Ağaoğulları, M. Ali ve Levent Köker. *Tanrı Devletinden Kral Devlete*. İstanbul: İmge Kitabevi, 1991. Basım.
- Bacon, Francis. "Of Marriage and Single Life", "Of Studies". *The Norton Anthology of English Literature*. Cilt 1. Ed. M. H. Abrams. New York; Londra: W.W. Norton & Co. 1979. 1629-1632. Basım.
- . "Giriş". *Denemeler*. Çev. Akşit Görktür. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2013. Basım
- . "Of Great Place". Web. 15 Kasım 2023.
- Calvin, John. *John Calvin; Steward of God's Covenant: Selected Writings*. Westminster: Knopf Publishing Group, 2006. Basım.
- Croft, J. Pauline. *King James*. Gordonsville: Palgrave Macmillan, 2002. Basım.
- Dinçel, M. Sibel. "Homage Paid to the King: Marlowe and Shakespeare's Collaboration" in *Defense of Daemonologie*. *Academic Studies in Philology* 2 (2019): 75-93. Basım.
- "Dünyaca Ünlü King James Çevirisi". Web. 27 Kasım 2023.
- Elizabeth, Kraliçe I. "Speech to the Troops at Tilbury" ve "The Golden Speech". *The Norton Anthology of English Literature: The Sixteenth Century and The Early Seventeenth Century*. Cilt I. Ed. Stephen Greenblatt. 8. Basım. New York: W.W. Norton & Co., 2006. 699; 700. Basım.
- Halsaa, Beatrice. "A Feminist Utopia." *Scandinavian Political Studies*. 11.4 (1988): 323-336. Basım.
- James I. *Daemonologie*. Web. 26 Kasım 2023.
- . "Preface" to *Daemonologie*. Web. 26 Kasım 2023.
- Karl, Kautsky, *Thomas More and his Utopia*. New York: Russell, 1959. Basım.
- Marlowe, Christopher. *Faustus: The Genus of the Early English Theater*. Sylvan Barnet (Eds. et. al.) Londra: Mentor, 1962. 95-161. Basım.
- Merriam-Webster's Encyclopedia of Literature*. Springfield, Mass: Merriam-Webster, 1995. Basım.

- More, Thomas. *Norton Critical Edition: Utopia*. Çev. Robert M. Adams. Londra: Norton & Co.,1992. Basım.
- . *Utopia*. Çev. Mina Urgan. 2. Baskı. İstanbul: Kaynak Yayınları, 2000. Basım.
- “Newes From Scotland”, Web. 26 Kasım 2023.
- Russell, Jeffrey B. & Brooks Alexander. *A History of Witchcraft: Sorcerers, Heretics & Pagans*. 2. Baskı. Londra: Thames & Hudson, 2007. Basım.
- Serras, Adelaide, “Dystopian Images in More’s *Utopia*”. *Sederi Yearbook*. 2015, 323-330. Basım.
- Shakespeare, William. *Macbeth*. Suffolk: Penguin Books, 1967. Basım.
- . *Macbeth*. Çev. Orhan Burian. İstanbul: Çağdaş Mat. Yay. Ltd. Şti. 1999. Basım.
- Şenlen Güvenç, Sıla. “Kötülükler İçeri, İyilikler Dışarı”: Kral I. James Döneminde Cadıcılık ve İngiliz Tiyatrosu (1603-1625).” *Littera* 28 (2011): 93-103. Basım.
- More, Thomas. *Ütopya [500.Yılına Özel Baskı]*. Çev. Sadık Usta. Ankara: Kaynak Yayınları, 2016. Basım.
- Urgan, Mina. “Giriş: *Ütopya*”. Thomas More. *Utopia*. Çev. Sabahattin Eyüboğlu, Vedat Günyol ve Mina Urgan. 2. Basım. İstanbul: Kaynak Yayınları, 2000. 3-67. Basım.

3.1. NEO-KLASİK DÖNEMİ İNGİLİZ ŞİİRİ

Sıla ŞENLEN GÜVENÇ¹

Giriş

1660-1798 yıllarını kapsayan İngiliz Neo-Klasik Çağı, Restorasyon (1660-1700), Augustan (1700-1745) ve Johnson (1745-1798) dönemlerinden oluşmaktadır. ‘Restorasyon’ Dönemi, İngiltere’de yeniden monarşinin kurulması, iadesini veya ‘restorasyon’unu ifade etmektedir. Bu bağlamda, öncesinde İngiltere’de gerçekleşen iç savaşta Kral I. Charles tahtan düşürülmüş ve yerine Cumhuriyetçi Puritan lider Oliver Cromwell geçmiştir. Ölümünde, dokuz aylık çok kısa bir süre oğlu Richard Cromwell yerini alsa da, Charles sürgün olduğu topraklardan kurulan bir heyet tarafından çağrılır ve Kral II. Charles olarak tahta çıkar. Bu sefer, meşru bir veliahttı bulunmayan kralın ardından kimin tahta çıkacağı konusu -Protestan İngiltere’ye Katolik II. James mi yoksa Charles’ın gayrimeşru oğlu Monmouth Dükü mü- kutuplaşmaya yol açar. Sonuç olarak kardeşi Kral II. James 1685 yılında tahta çıkar. Ancak, 1688 Devriminin gerçekleşmesiyle, yönetim 1689 yılında Protestan III. William ve II. Mary’e ve ardından Kraliçe Anne (1702-1714), I. George (1714-27), II. George (1727-60) ve III. George’a (1760-1820) geçmiştir.

‘Neo-Klasisizm’ (Yeni-Klasisizm), Antik Yunan ve Antik Roma dönemine ait tarzların yeniden canlanmasıyla ortaya çıkan bir akımdır. Bu dönemde üretilen şiirlere bakıldığında, Antik Yunan ve Antik Roma dönemi yazarlarından ilham alındığı, o dönem düşünürlerine ve eserlerine gönderme yapıldığı, stillerinin taklit edildiği ve bu doğrultuda, akıl ve ölçünün,

¹ Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı AD., ssenlen@yahoo.com, ORCID No: 0000-0002-4707-6024

ortaya çıktığı söz konusu dönemde, akıl ve ölçünün, hiciv ve nüktenin hâkim olduğu, öğretici, üst düzey bir dil ve stil kullanılan eserler ortaya çıkmıştır. Öte yandan, stil ve konu itibarıyla, çeşit açısından oldukça zengin bir dönem olduğu görülmektedir. Burada ele alınan John Milton'un *Paradise Lost* (*Kayıp Cennet*) insanoğlunun Cennetten kovuluşunu elan bir epik (destan) şiir, John Dryden'in "Absalom and Achitophel" ("Abşalom ve Ahitofel" Kral II. Charles'dan sonra kimin (Katolik II. James mi yoksa Charles'ın gayrimeşru oğlu Monmouth Dükü'mü) tahta çıkacağı konusunda Kralcılarını destekleyen, alegori şeklinde yazılmış bir şiir hiciv ve yazarlar ile eleştirmenlerin yazarken/eleştirirken uyması gereken kurallar ve uzak durmaları gereken yanlışlar veya önyargılara odaklanan Alexander Pope'un "An Essay on Criticism" ("Eleştiri Üzerine bir Deneme" başlıklı şiirlerine yer verilmiştir.

Kaynaklar

- Aytür, Ünal. "Bazı Hiciv Türleri Üzerine". *Batı Dil ve Edebiyatları Araştırma Dergisi* 1.3 (1968):135-149. Basım.
- Collins, John Churton (ed.). *The Satires of Dryden*. Londra: Macmillan, 1946. Basım.
- Dryden, John. "Absalom and Architopel, Part I", "Absalom and Architopel, Part II", "The Medal", "MacFleknoc". *The Satires of Dryden*. Londra: Macmillan, 1946. Basım.
- . "A Discourse Concerning the Original and Progress of Satire". Haz. Jack Lynch. Web. 12 Haziran 2023.
- . "Essay of Dramatic Poesy". *The Works of John Dryden Cilt 2*. New York: George Dearborn, 1836. Basım.
- *Poems*. London: J.M. Dent & Sons. 1934. Basım.
- Milton; John. *Paradise Lost. The Norton Anthology of English Literature Vol I*. W.W.Norton & Co., New York; Londra, 1962; 1993. 1411-1540. Basım.
- Pope, Alexander. *Bukleye Tecavüz*. Çev. Nazmi Ağıl. İstanbul: YKY Yayınları, 2006. Basım.
- . *Collected Poems, Epistles and Satires*. Everyman's Library 76. Londra: J.M. Dent & Sons, 1924; 1939. Basım.
- . "An Essay on Criticism". *The Norton Anthology of English Literature Vol I*. W.W.Norton & Co., New York; Londra, 1962; 1993. 2217-2231. Basım.
- . *The Rape of the Lock, With the Epistle to Dr. Arbuthnot*. Charleston: Press, 2013. Basım.
- Rawson, Claude (ed.). *English Satire and the Satiric Tradition*. Oxford: Basil Blackwell, 1984. Basım.
- Şenlen Güvenç, Sıla. *Chapter 38: "Goddess humane, reach then, and freely taste."*:Satan's Temptation of Eve through Rhetoric in Milton's *Paradise Lost, Book IX*". *IDEA: Studies in English*. UK: Cambridge Scholars Pub., 2011. 434-445. Basım.
- . "Aydınlanma Çağı İngiliz Tiyatrosu ve Sansür: Henry Fielding'in 'Başbakan' Walpole'u Hicveden Tiyatro Eserleri ve '1737 Sahne Lisans Kanunu". *Batı Dilleri ve Edebiyatlarında Aydınlanma*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 2014. 519-530. Basım.
- . *İngiliz Edebiyatında Siyasi Hiciv*. Ankara: Akademisyen Kitabevi, 2022. Basım.
- Sutherland, James. *English Satire*. Cambridge: Cambridge UP, 1962. Basım.

3.2. HİCİV TİYATRO

Esra ÜNLÜ ÇİMEN¹

Giriş

Hiciv, “bir toplumda, kurumda ya da kişideki akılsızca davranış ya da ahlaksızlıkla alay etmeyi amaçlayan bir edebiyat türü”² (Quinn 291) olarak tanımlanır. Hiciv, gerçek kişileri akılda kalıcı bir netlikle, renkli bir anlatım ve canlı bir dil kullanarak, döneminin basmakalıp geleneklerinin dışına çıkarak resmeder (Highet 3) ve yazıldığı dönemin sosyal ve politik koşullarından beslenir (Ogborn ve Buckroyd 17).

Hiciv türü, bir dizi nedenin neticesinde İngiltere’de Akıl Çağı (Age of Reason) olarak bilinen 18. yüzyılda yükselişe geçmişti. Vatandaşların 1640’lı yıllarda devam eden İç Savaşın neden olduğu huzursuzluğa tepki göstermeleri bu sebeplerden biridir. Ayrıca, Thomas Hobbes (1588-1679) ve John Locke (1632-1704) gibi dönem filozoflarının görüşleri de hiciv türünün gelişiminde etkili olmuştur. Yazılarını İç Savaş döneminde kaleme alan Hobbes, savaş ve şiddetin önüne geçilmesinin gerekli olduğunu vurgularken, Locke insanın mantık sahibi bir varlık olduğunu ifade etmiş, toplumların kendilerini yönetecek uygar yöneticileri seçeceklerine, uyum ve düzene yöneleceklerine olan inancını dile getirmiştir (Ogborn ve Buckroyd 15). Bu bağlamda, yazarların halkı barışa, düzene, mantığa ve adalete yönlendirmek amacıyla hiciv türünde eserler vermeye yöneldikleri söylenebilir.

¹ Arş. Gör. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, esraunlu@karatekin.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-6481-8854

² Türkçe çevirisi olmayan İngilizce kaynaklardan yapılan alıntılar bölüm yazarı tarafından Türkçe’ye çevrilmiştir.

Kaynaklar

- Bree, Linda. "Henry Fielding's life". *The Cambridge Companion to Henry Fielding*. Ed. Claude Rawson. Cambridge: Cambridge UP, 2007. 3-16. Basım.
- Carey, Henry. "Chrononhotonthologos". *The Dramatick Works of Henry Carey*. Londra: S. Gilbert MDCCXLIII, 1743. 151-182.
- . *The Dragon of Wantley*. *The Dramatick Works of Henry Carey*. Londra: S. Gilbert, 1743. 89-114. Basım.
- Doughty, Oswald. "Foreword". *Polly: an opera*. Londra: Daniel O'Connor, 1922. vi-xxiv. Basım.
- Fielding, Henry. *The Grub Street Opera*. *The Complete Works of Henry Fielding, Esq. Plays and Poems in Five Volumes*. Cilt 2. New York: Croscup & Sterling Co., 1702. 207-277. Basım.
- . *Don Quixote in England: An Opera*. Londra: J. Wenman., 1777. Basım.
- . *Modern Husband*. *The Complete Works of Henry Fielding, Esq. Plays and Poems in Five Volumes*. Vol. 3. New York: Croscup & Sterling Company, 1902. 9-100. Basım.
- . *The Tragedy of Tragedies; or, The Life and Death of Tom Thumb the Great*. *The Complete Works of Henry Fielding, Esq. Plays and Poems in Five Volumes*. Cilt. 2. New York: Croscup & Sterling Co., 1902. 15-72. Basım.
- . *Eurydice Hissed*. *The Historical Register for the Year 1736 and Eurydice Hissed*. Ed. William W. Appleton. Londra: Edward Arnold Lt., 1968. 1-50; 51-68. Basım.
- . *Pasquin*. Ed. O. M. Brack, Jr., William Kupersmith, Curt A. Zimansky. Iowa City: Iowa UP. 1973.
- Gay, John. *Polly: an opera*. Londra: Daniel O'Connor. 1922. Basım.
- Highet, Gilbert. *The anatomy of satire*. Princeton: Princeton UP, 1962. Basım.
- . *The beggar's opera*. Ed. Edgar V. Roberts. Lincoln: Nebraska UP, 1969. Basım.
- Juvenal. Satire I. *Juvenal and Persius*. Ed. T. E. Page, E. Capps ve W. H. D. Rouse. Trans. G. G. Ramsey. Londra: William Heinemann, 1928, 1-15. Basım.
- Kern, Jean B. *Dramatic satire in the age of Walpole 1720-1750*. Iowa: Iowa State UP, 1976. Basım.
- Marron, K. M. *A study of the historical register, for the Year 1736 with notes to the text*. [Unpublished MA Thesis]. Chicago. Loyola University Chicago. Loyola eCommons, 1964. Web. 11 Kasım 2023.
- Marsden, J. I. Dramatic satire in the Restoration and eighteenth century. *A Companion to Satire*. Ed. Ruben Quintero. Malden: Blackwell, 2007, 161-175.
- Meagher, K. J. *Henry Fielding's use of satire*. [Yayınlanmamış Y.Ltezi]. British Columbia Üniversitesi, 1966. Web. 13 Aralık 2023.
- Morrissey, L. J. Henry Fielding and ballad opera. *Eighteenth-Century Studies*. 4.4 (1971): 386-402. Web. 15 Kasım 2023.
- Ogborn, Jane & Peter Buckroyd. *Satire*. Ed. Adrian Barlow. Cambridge: Cambridge UP, 2001. Basım.
- Previt -Orton, C. W. *Political satire in English poetry*. Londra: Cambridge UP, 1910. Basım.
- Quinn, E. Satire. *A dictionary of literary and thematic terms*. New York: Facts on File, 1999. 291. Basım.
- Şenlen Güvenç, Sıla. "Aydınlanma çağı İngiliz tiyatrosu ve sansür: Henry Fielding'in 'Başbakan' Walpole'u hicveden tiyatro eserleri ve '1737 Sahne Lisans Kanunu'. *Batı Dilleri ve Edebiyatlarında Aydınlanma*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 2014 (a) 519-30. Basım.
- . Tiyatro hiciv. "Dünya bir Sahnedir, lakin oyun kadrosu berbat": *İngiliz Edebiyatında Siyasi Hiciv Geleneği Neo-Klasik Çağ*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 2014(b). 91-122. Basım.
- Ünlü Çimen, Esra. *Metatheatre as Political Satire in Renaissance and Twentieth-Century English Drama*. [Yayınlanmamış Doktora tezi]. Ankara: Ankara Üniversitesi, 2003. 100-117

3.3. RESTORASYON DÖNEMİ GÖRGÜ KOMEDYASI

Rıza ÇİMEN¹

Giriş

İngiliz Rönesans tiyatrosunun neredeyse yüz yıl süren renkli serüveni 1642 yılında Püritenlerin baskısıyla çıkarılan ve tiyatroların kapatılmasını öngören bir yasayla 18 yıl sekteye uğramıştır. İngiliz İç Savaşında iktidarda olan Püritenler sanat, kültür ve sosyal yaşam gibi konularda koyu bir muhafazakâr düşünceye sahiplerdi. Kraliçe I. Elizabeth ve Kral I. James dönemlerinde İngiliz tiyatrosu her ne kadar en parlak dönemlerini yaşamış olsa da kısa bir süre sonra tiyatro karşıtlığının fazlasıyla yaygın olduğu Püriten dünya görüşünün hışmına uğramış ve 1660 yılında sınırlı sayıda da olsa tiyatroların tekrar açılmasıyla yeni bir döneme girmiştir. Aralarında Püritenlerin de olduğu parlamento yanlılarının iktidarı ele geçirmesiyle 1649 yılında idam edilen Kral I. Charles'tan sonra bir süre Devlet Koruyucu Lordu (Lord Protector) ünvanıyla Oliver Cromwell hüküm sürmüştü, ancak onun 1658 yılındaki ölümünden sonra ortaya çıkan siyasi çalkantılar sebebiyle Kral I. Charles'ın Fransa'da yaşayan oğlu II. Charles ülkesine davet edilmiş ve 1660'ta tahta çıkarılmıştır. Bu sebeple 1660 sonrası dönem adını monarşinin restore edilmesinden almış ve 'Restorasyon' Dönemi olarak bilinelemiştir. Bu dönemin tiyatrodaki en belirgin karşılığı ise kuşkusuz komedi türü olmuştur.

Elizabeth ve James dönemlerinde trajedi türü belki de en popüler örneklerini vermişken, Restorasyon çağında tiyatro seyircisinin güldürüye yöneldiği görülür. Yaklaşık yirmi yıllık süreçte sayısız iç çekişme ve büyük bir iç savaştan geçen İngiliz seyircisinin komediyi kolektif bir iyileşme ve

¹ Öğr. Gör., ODTÜ-YDYO, rcimen@metu.edu.tr. ORCID iD: 0000-0002-8074-9155

Sonuç

Görgü komedyasının tarihsel yolculuğu elbette burada bahsedilen oyunlarla sınırlı değildir. Örneğin Goldsmith'ten kısa bir süre sonra Richard Brinsley Sheridan *The School for Scandal (Dedikodu Okulu)* (1777) adlı oyunu ile devrinin gösteriş düşkünlüğünü ve yapaylığını, yüksek sosyetedeki dedikodu ve entrika alışkanlığını kıyasıya eleştirir. Öte yandan görgü komedyası, Hirst'ün de belirttiği gibi 19. yüzyıla gelindiğinde neredeyse ölmüştür (47). Restorasyon döneminde zirveye çıkan, Neoklasik çağda önemli değişimlere uğrayarak devamlılığını sağlayan bu komedi türü, özellikle melodram ve aile trajedisi gibi dramatik türlere yenik düşmüş ve popülerliğini uzunca bir süre kaybetmiştir. Görgü komedisinin yeniden popüler hale gelmesi ancak 19. yüzyılın sonlarına doğru bu türü Viktorya çağının gerçekleriyle harmanlayarak özgün örnekler sunan Oscar Wilde'nin sahneye çıkmasıyla mümkün olmuştur.

Kaynaklar

- Barrett, Michele. Family. *A dictionary of Marxist thought*. Londra: Blackwell, 1991. Basım.
- Canfiel, Douglas J. *Tricksters & estates: on the ideology of restoration comedy*. Lexington: Kentucky UP, 1997. Basım.
- Corman, Brian. Comedy. *The Cambridge companion to English restoration theatre*. (edit. Deborah Payne Fisk). Cambridge: Cambridge UP, 2000. Basım.
- Çapan, Cevat. *Değişen Tiyatro*. İstanbul: Mitoş-Boyut, 2008. Basım.
- Hirst, David L. *Comedy of Manners*. Londra: Methuen, 1979. Basım.
- Muir, Kenneth. *The Comedy of Manners*. Londra: Hutchinson, 1970. Basım.
- Şener, Sevda. *Yaşamın Kırılma Noktasında Dram Sanatı*. Ankara: Dost, 2001. Basım.
- Şenlen Güvenç, Sıla. "Dünya bir sahnedir, lakin oyun kadrosu berbat": *İngiliz Edebiyatında Siyasi Hiciv Geleneği Neo-klasik Çağ*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 2014. Basım.
- Taner, Haldun, Metin And & Özdemir Nutku,. *Tiyatro Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1966. Basım.
- Urgan, Mina. *İngiliz Edebiyatı Tarihi*. İstanbul. YKY, 2015. Basım.
- Yüksel, Ayşegül. Antik Yunan tiyatrosunda komedinin evreleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 33.1 (1990): 557-569. Basım.

3.4. İNGİLİZ EDEBİYATINDA DENEMELER VE POPÜLER DERGİLER

Nazlı GÜNDÜZ'

Giriş

İngiliz Edebiyatı'nda Neo-Klasik Dönem farklı isimlerle de tanınır: Restorasyon² (1660-1700), Augustus³ (1700-1745) ve Mantık⁴ (1745-1798) dönemlerinden oluşur ve neredeyse iki yüzyılı içeren bir süreci kapsar. Neo-Klasik İngiliz Edebiyatı'nın kökleri ise on yedinci ve on sekizinci yüzyıl Avrupa'sında sosyal ve entelektüel bir akım olan ve 'Akıl Çağı' olarak da tanımlanan 'Aydınlanma Çağı'na dayanmaktadır (Golban 97). Dini inançlar yerine bilim ve akılcı tercih eden bir zihniyet tarafından yönlendirilen bu akım, on yedinci yüzyılda akıl ve özgürlük ideallerini tetikleyen entelektüel bir hareket olarak başlamış olup, toplumu yönetimin ve dinin otoritesine karşı durarak onu hâkim olan dini dogmalara meydan okumaya yönelmiştir. Aydınlanma döneminde düşünür, yazar ve sanatçılar mantık, bilimsel araştırma ve bireysel özgürlüğe önem vermeye başlar. Dolayısıyla gelenek ve ilerleme arasındaki mücadeleye de damgasını vuran aydınlanma prensipleri, bu dönemde yazılan edebi eserlerin çoğunda kendini hissettirir. Bu nedenle, bu dönemde popülerite kazanan düz yazı edebiyatında en çok rağbet gören dergi ve denemeleri

¹ Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı AD., nazli.gunduz@hbv.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-8728-0372.

² *Encyclopedia Britannica*: The Age of Restoration. (İngiltere'de 1660'da Kral II. Charles'ın sürgünden çağrılıp tahta oturtulması ve Monarşinin yeniden restore edilmesini tanımlar).

³ Bkz. Poetry Foundation web sitesi. 18. yüzyılda dönemin önde gelen şairleri Roma İmparatoru Augustus (mö 27-ms 14) döneminin şairleri Virgil, Ovid ve Horace'e öykünerek onları taklit ederler.

⁴ Bkz. *Encyclopedia Britannica*: Age of Reason. (Aydınlanma çağında bilim ve mantığın öne çıkmasını ifade eder).

Sonuç

Özetle, daha önce de belirtildiği üzere, Aydınlanmanın üç ana fikri olan özgürlük, laiklik ve bilimsel ilerleme, monarşi ve hükümeti çevreleyen siyasi krizler, istikrarsızlık, bilgi ve özgürlüğe yönelik felsefi sorgulamanın bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Aydınlanma ve on yedinci yüzyılın sonlarından on dokuzuncu yüzyılın başlarına kadar Avrupa toplumunu büyük ölçüde etkileyen bilimsel, siyasi ve felsefi tartışmaların neticesinde gelişen düzyazının tarihe damgasını vurduğu bir dönemdir. Neo-Klasik olarak da tanımlanan bu dönem, İngiliz edebiyatına düzyazı alanında üç önemli eserle birlikte yüzlerce deneme kazandırmıştır. *The Tatler* dergisi ile Steele, *The Spectator* dergisi ile Addison ve deneme seçkisi *The Citizen of the World* ile Goldsmith bu eserlerin baş yazarları olarak yazılarının içerikleri kadar daha geniş kitlelere hitap etmek ve ulaşmak amacıyla benimsedikleri hiciv ve basit üsluplarıyla da tanınırlar. Bu da, bir düzyazı eserinin ilginç, hoş, komik ve her şeyden önce anlaşılır olması gerekliliği şartının kanıtıdır, çünkü yazdıkları denemeler, sürekli büyüyen ve güçlenen orta sınıfa ulaşmak ve onları yeni çağa uygun görgü ve ahlak kurallarına hazırlamak için tasarlanmışlardır aslında. Yazarlar sansür cezalarının artmasıyla deneme yazınına yeni bir bakış açısı ve üslup getirir, toplumun ahlak ve görgü kurallarını düzeltmeye odaklanarak ‘ahlaki nükteyle canlandırarak’, fakat mümkünse politik tartışmalara karışmayacaklardır. Böylece, *The Spectator*’da yazarlar topluma bakarak, ancak tarafsız ve sağduyulu olarak, olayları sadece birer seyirci gibi gözlemleyip yazarlar ve bu nedenle dergiye bu ad verilir: *The Spectator*. Ne var ki, gerçeklere, ampirist düşünce ve teknolojik ilerlemelere dayanan modern İngiliz kültürü, Aydınlanma değerlerinden büyük ölçüde esinlenmiş olsa da, deneme yazınından doğacak olan roman Aydınlanmanın akıl ve mantık değerlerini reddeden Romantik çağa geçiş yapar.

Kaynaklar

Aytür, Ünal. “Humour and Satire in English Literature”. *Journal of Arts and Sciences* 3 (2005): 35-41. Basım.

Britannica, The Editors of Encyclopaedia. Age of Reason. "The Enlightenment Causes and Effects". *Encyclopedia Britannica*, 21 Jun. 2022, <https://www.britannica.com/summary/The-Enlightenment-Causes-and-Effects>. Accessed 3 September. 2023.

Britannica, The Editors of Encyclopaedia. “Kit-Cat Club”. *Encyclopedia Britannica*. 19 Aralık 2023.

Bacon, Francis, *The New Organon*, Ed. Fulton H. Anderson, Liberal Arts Press, 1960. Basım.

---. *Novum Organum*. Çev. Talip Kabadayı. Ankara: Bilgesu Yayıncılık, 2015. Basım.

- Cavendish, Richard. "The first issue of the Spectator." *History Today*. 3 Mart 2011. Web 19 Mart 2023.
- DeMaria, Robert Jr., "The Eighteenth-Century Periodical Essay." *The Cambridge History of English Literature, 1660-1780*. Ed. John Richetti. Cambridge: CUP, 2005. 527-548. Basım.
- Descartes, Rene. *Metod Üzerine Konuşma*. Çev. K. Sahir Sel. İstanbul: Sosyal Yayınları, 1994. Basım.
- "English Coffeehouses, Penny Universities". Historic UK. <https://www.historic-uk.com/CultureUK/English-Coffeehouses-Penny-Universities/>
- "Enlightenment". *Encyclopedia Britannica Online*. Web. 16 Kas. 2023.
- Erem, Turgut S., çevirmen. "Cleanthe'nin Hikayesi", "The Spectator'den İki Deneme". Joseph. Addison, Tercüme 4.23 (1944): 308-313. Basım.
- Golban, Petru. "John Dryden, Restoration, and Neoclassicism: Samples of Prescriptive Criticism in English Literature." *HUMANITAS-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 3.5 (2015): 97.
- Goldsmith, Oliver, *Citizen of the World*, Londra: Chiswick, 1762. Basım.
- Güzel, Cemal. "'Novum Organum' Versus 'Organon'". *Kayı. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi* 16 (2011): 25-35. Basım.
- "Joseph Addison Summary." *Encyclopedia Britannica Online*. Web. 24 Ekim 2023.
- Kant, Immanuel. "Answer the Question, What is Enlightening?". *Essays and Treatises on Moral, Political, Religious, and Various Philosophical Subjects*. Cilt I. Londra: William Richardson: 1798-1799. A2-14. Web. 9 Kasım 2023.
- Locke, John. *Hükümet Üzerine İki İnceleme*. Çev. Fahri Bakırcı, Ankara: Babil Yay., 2004. Basım.
- . "Some Thoughts Concerning Education," *The Works of Locke*, Vol. IX, London , 1963. Basım.
- Mutter, Reginald P.C. "Sir Richard Steele". *Encyclopedia Britannica*. Web. 12 Ekim 2023.
- Oliver Goldsmith." *Encyclopedia Britannica Online*. Web. 6 Eylül 2023.
- Polatel, Ceyda. "1940-1946 Arası Cumhuriyet Dönemi Kimlik İnşasına Tercüme Dergisi". Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kocaeli Ü., 2020. Web. 5 Haz. 2023.
- "Tercüme Dergisinde Kadın Kimliğinin İnşası: Bir Yapısöküm Denemesi", *Mavi Atlas* 8.2 (2020): 362-388. Basım.
- "Restoration". *Encyclopedia Britannica Online*. Web. 24 Haz. 2019.
- Shevelov, Catherine. *Women and Print Culture: The Construction of Femininity in the Early Periodical*. Londra ve New York: Routledge, 1989. Basım.
- Steele, Richard, Joseph Addison & Angus Ross. *Selections from The Tatler and The Spectator of Steele and Addison*. New York: Penguin Books, 1982. Basım.
- Steele, Richard. *The Tatler*. 1. Cilt. Ed. George A. Aitken. Web. 23 Eylül 2023.
- Swift, Jonathan. *Gulliver's Travels*. *Planetbooks*. Australia, 1726. Web. 20 Aralık 2023.
- Gulliver'in Gezileri*. Çev. İrfan Şahinbaş. İstanbul: İş Bankası Yayınları, 2006. Basım.
- Alçakgünüllü Bir Öneri*. Çev. Deniz Hakyemez. İstanbul: İş Bankası Yayınları, 2008. Basım.
- *A Modest Proposal*, 1729. The Project Gutenberg EBook. Web. 10 Aralık 2023.
- Şahinbaş, İrfan, Çevirmen. "Dünya Vatandaşı". Oliver Goldsmith. *Tercüme* 2.12 (1942.): 488-501. Basım.
- Şenlen Güvenç, Sıla. *İngiliz Edebiyatında Siyasi Hiciv*. Ankara: Akademisyen Kitabevi, 2022. Basım.
- "The Spectator Essays: Introduction and Notes by John Morrison". Web. 20 Şubat 2023.
- "The Tatler". *Encyclopedia Britannica Online*. Web. 3 Ekim 2023.
- Urgan, Mina. *İngiliz Edebiyatı Tarihi II*. İstanbul: Altın Kitaplar, 1989. Basım.
- Zhijian, Tao. "Citizen of Whose World? Goldsmith's Orientalism." *Comparative Literature Studies*, 33.1 (1996): 15-34. JSTOR. Web 3 Ara. 2023.

3.5. ROMANIN ORTAYA ÇIKIŞI VE ON SEKİZİNCİ YÜZYIL İNGİLİZ ROMANI

Mustafa KIRCA¹

Giriş

İngiliz edebiyatı tarihinde, ‘Neo-Klasik Dönemi’ veya ‘the long eighteenth century’ (uzun 18. yüzyıl) olarak adlandırılan dönem, Restorasyonla başlayarak Kraliçe Victoria’nın tahta çıkmasıyla son bulur². 18. yüzyılda kaleme alınan erken düzyazı örneklerinde, daha çok toplumsal ilişkilerin, ahlak ve erdem gibi kavramların eleştirildiği denemelerin ve politik hicivlerin öne çıkmasına karşın bu yüzyıl, ayrı bir edebi tür olarak romanın doğuşuna sahne olmuştur. Ünlü Rus düşünür Bakhtin, “Epik ve Roman” adlı çalışmasında doğuşuna tanıklık ettiğimiz tek edebi türün roman olduğunu söyler. “Tüm köklü türler arasında yalnızca roman, yazı ve kitaptan daha gençtir: Yalnızca roman, yeni sessiz algılama biçimlerine, yani okumaya, organik olarak açıktır”³. Romanın tanımını nasıl yaptığımıza ve hangi kuramları takip ettiğimize bağlı olarak romanın doğuşunu daha önceki dönemlere dayandırmak ve ilk roman örneğinin İspanyol edebiyatının şaheserlerinden *Don Quijote* (1605) olduğunu iddia etmek mümkün olsa da kitabın bu bölümünde ele alacağımız şekliyle, romanın ortaya çıkışını 18. yüzyıla tarihlendirerek İngiliz edebiyatında türün ilk örnekleri arasında Daniel Defoe tarafından kaleme alınan *Robinson Crusoe* (1719) adlı yazı olduğunu kabul edeceğiz; bunun yanı sıra, romanın ayrı bir tür

¹ Doç. Dr., Çankaya Üniversitesi, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, mkirca@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-1437-4567.

² “here in the ‘long’ sense historically, running from the Restoration of 1660 to c.1840” (Sim 1).

³ Bakhtin çevirileri, *Karnavaladan Romana* adlı derleme kitaptan alınmıştır. Bkz. Sibel Irzık, ed. *Mikhail Bakhtin: Karnavaladan Romana*. İstanbul: Ayrıntı, 2001.

The Adventures of David Simple (1744-1753), *The History of the Countess of Dellwyn* (1759); Eliza Haywood'un *The History of Miss Betsy Thoughtless* (1751); Sarah Scott'un *Description of Millenium Hall and the Country Adjacent* (1762) adlı romanları 18. yüzyılın ikinci yarısında karşımıza çıkan başlıklar arasında. Aslında türün doğası gereği yeniliklere açık olması sayesinde roman, her zaman değişime ve evrilmeye açık olacak ve Bakhtin'in de öne sürdüğü gibi, epik şiirin aksine son halini al(a)mayacak bir tür olarak kalacak: "Roman gelişmeyi sürdüren, yani henüz tamamlanmamış olan tek türdür. Romanı bir tür olarak tanımlayan güçler tam da gözümüzün önünde iş başındadır: Romanın bir tür olarak doğuşu ve gelişimi yaşanmakta olan tarihsel dönemin aydınlığında gerçekleşir" (164).

Kaynaklar

- Antakyalıoğlu, Zekiye. *Roman Kuramına Giriş*. İstanbul: Ayrıntı, 2013. Basım.
- Bastian, Frank. "Defoe's *Journal of the Plague Year* Reconsidered." *The Review of English Studies* XVI .62 (1965): 151-173. Web. 30 Mart 2023.
- Brown, Homer. "The Institution of the English Novel." *Novel: A Forum on Fiction* 29.3 (1996): 299-318. Basım.
- Cowan, Brian. "Making Publics and Making Novels: Post-Habermasian Perspectives." *The Oxford Handbook of the Eighteenth-Century Novel*. Ed. J. A. J. Downie. Oxford: Oxford UP, 2016. Basım.
- Cuder-Domínguez, Pilar. "The Novel and Cultural Encounters: Colonialism, Cosmopolitanism, and the Other." *Handbook of the British Novel in the Long Eighteenth Century*. Ed. Katrin Berndt ve Alessa Johns. Berlin: de Gruyter, 2022. 85-106. Basım.
- Defoe, Daniel. *Moll Flanders*. London: Penguin Classics, 1989. Basım.
- . *Robinson Crusoe*. Planet PDF Books. Planetpublish, Web. 10 Temmuz 2023.
- . *Robinson Crusoe*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2012. Basım.
- Fielding, Henry. *An Apology for the Life of Mrs. Shamela Andrews*. Londra: Golden Cockerel, 1926. Basım.
- . *Joseph Andrews*. Ed. George Saintsbury. A Penn State Electronic Classics Series Publication. The Pennsylvania State University, 2004. Web. 25 Nisan 2023.
- Irzık, Sibel, ed. *Mikhail Bakhtin: Karnavaldan Romana*. İstanbul: Ayrıntı, 2001. Basım.
- Mayer, Robert. "The Reception of a Journal of the Plague Year and the Nexus of Fiction and History in the Novel." *ELH* 57. 3 (1990): 529-555. Web. 17 Mayıs 2023.
- Novak, Max. "Defoe as an Innovator of Fictional Form." *The Cambridge Companion to the Eighteenth-Century Novel*. Ed. John Richetti. Cambridge: Cambridge UP, 1998. 41-71. Basım.
- Richardson, Samuel. *Pamela*. Eighteenth Century Collections Online. University of Michigan. Web. 3 Haziran 2023.
- Richter, David H. *Reading the Eighteenth Century Novel*. London: John Wiley & Sons Ltd., 2017. Basım.
- Richetti, John, ed. *The Cambridge Companion to the Eighteenth-Century Novel*. Cambridge: Cambridge UP, 1998. Basım.

- Sim, Stuart. *The Eighteenth-Century Novel and Contemporary Social Issues*. Edinburgh: Edinburgh UP, 2008. Basım.
- Smith, Frederick N., ed. *The Genres of Gulliver's Travels*. Londra: Associated UP, 1990. Basım.
- Sterne, Laurence. *Tristram Shandy*. Editör Howard Anderson. Londra: W.W. Norton & Co., 1980. Basım.
- Swift, Jonathan. *Gulliver's Travels*. Editör Robert A. Greenberg. Londra: W.W. Norton & Co., 1970. Basım.
- Şenlen Güvenç, Sıla. *İngiliz Edebiyatında Siyasi Hiciv*. Ankara: Akademisyen, 2022. Basım.
- Watt, Ian. *The Rise of the Novel*. Londra: Chatto & Windus, 1967. Basım.
- Waugh, Patricia. *Metafiction*. Londra ve New York: Routledge, 2002. Basım.

4.1. İNGİLİZ ROMANTİK ŞİİRİ*

Yiğit SÜMBÜL¹

Giriş

Romantik akımın kökeni Avrupa’da baş gösteren aydınlanma hareketine, özellikle de Fransız düşünür Jean-Jacques Rousseau’nun doğa sevgisi, bireycilik ve özgürlük görüşlerine dayanmaktadır. Ancak akım adını çok daha eskilerden, Orta Çağ’da popüler olan, şövalyelerin kahramanlıklarının anlatıldığı ‘romans’ adı verilen eserlerden almaktadır. Bu eserlerde öne çıkan bireysel kahramanlık öyküleri, gizemli ve mistik hava ile hayal gücünün sınır tanımazlığı romantik şair ve yazarları büyük ölçüde cezbetmiştir. Bireyin özgür düşünme ve hayal etme gücünün yanı sıra hisleri ve tutkuları, aydınlanmanın akli merkeze koyan özelliğiyle çelişse de romantikler kendi çağlarının düşünsel, siyasî ve edebî gelişmeleriyle Orta Çağ’ı çok iyi harmanlayarak kendilerine has bir tarz ortaya koymayı başarmıştır.

On dokuzuncu yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkan Romantizm akımı yalnızca edebiyat alanında değil, aynı zamanda resim, müzik, mimari gibi diğer sanat dallarında da ciddi bir etki yaratmıştır. Sanatın, sanatçının yaratıcı hayal gücünden ve yaratma esnasındaki güçlü hislerinden soyutlanamayacağı, bu nedenle de onun toplumsal olmaktan önce bireysel bir uğraş olduğu düşüncesi entelektüel çevrelerde kısa sürede kendine yer edinmiştir. Sanatçı; doğaya ve topluma ayna tutan, pasif bir tasvirci olmaktan ziyade onu yorumlayan, anlamlandırmaya çalışan daha aktif bir statü kazanmıştır. Başka bir deyişle;

* Bu metin, yazarın *Sanatçının Genç Bir Devrimci Olarak Portresi: William Wordsworth ve Fransız İhtilali* başlıklı kitabının üçüncü bölümünün sadeleştirilmiş halidir.

¹ Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, yigit.sumbul@hbv.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-8821-4887.

onda şairin hayatına dair daha büyük izler bulmak mümkün hale gelir. Bu nedenle, Romantik şairlerin şiirlerinden, onların kişiliklerine, duygu durumlarına, politik duruşlarına ve inançlarına dair izler bulmak daha kolaydır.

Kaynaklar

- Abrams, M. H. *The Mirror and the Lamp*. Oxford: Oxford UP, 1965. Basım.
- Brett, R.L. and A.R. Jones. "Introduction." *Lyrical Ballads*. Eds. R. L. Brett and A. R. Jones. Londra ve New York: Routledge, 2005. Basım.
- Brion, Marcel. *Romantic Art*. New York, McGraw-Hill, 1960. Basım.
- Byron, George Gordon. *Letters and Journals*. Ed. R. E. Prothero. Londra: John Murray, 1901. Basım.
- Coleridge, Samuel Taylor. "İhtiyar Denizcinin Türküsü." *Şiir Perilerine: İngiliz Romantik Şiirinden Seçmeler*. Çev. Nail Bezel. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2011. 71-93. Basım.
- Cox, Jeffrey N. *Poetry and Politics in the Cockney School: Keats, Shelley, Hunt and their Circle*. Cambridge: Cambridge UP, 1998. Basım.
- Edgcombe, Richard. *Byron: The Last Phase*. New York: Haskell House, 1972. Basım.
- Hancock, Albert Elmer. *The French Revolution and the English Poets: A Study in Historical Criticism*. New York: Henry Holt and Co., 1899. Basım.
- Hobhouse, J. C. *Recollections of a Long Life*. Londra: John Murray, 1910. Basım.
- Keats, John. "Bir Yunan Vazosuna." Çev. Yiğit Sümbül. *Sözcükler*. Sayı 102. Mart-Nisan 2023. 84-85. Basım.
- Lawlor, Clark. *Consumption and Literature: The Making of the Romantic Disease*. New York: Palgrave Macmillan, 2006. Basım.
- Maurois, André. *Byron I-II*. Paris: Grasset, 1930. Basım.
- Plantinga, Leon. *Schumann as Critic*. New Haven: Yale UP, 1967. Basım.
- Southey, Robert. *A Vision of Judgment*. Londra: A. and R. Spottiswoode, 1821. Basım.
- Thompson, Ian. *The English Lakes: A History*. Londra ve New York, Bloomsbury, 2010. Basım.
- Urgan, Mina. *İngiliz Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008. Basım.
- Varshney, R. L. "Introduction." *S. T. Coleridge: Selected Poems*. Agra: Lakshmi Narian Agarwal Educational Publishers, 1999. Basım.
- Vince, Ronald W. *Francis Jeffrey and the Lake School of Poetry*. Houston: Rice UP, 1962. Basım.
- Wordsworth, William. *Bir Bulut Gibi: Seçme Şiirler*. Çev. Nazmi Ağıl. İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları, 2020. Basım.
- . "Preface." *Lyrical Ballads*. Eds. R. L. Brett and A. R. Jones. Londra ve New York: Routledge, 2005.

4.2. ROMANTİK DÖNEMİ TİYATROSU

Tuğba ŞİMŞEK¹

Giriş

Yazınsal tür olarak şiir ile özdeşleştirilen İngiliz Romantik Dönemi, genelde tiyatro açısından verimsiz olarak görülmüş, Richard Brinsley Sheridan (1751-1816) ve Bernard Shaw (1856-1950) arasındaki dönem büyük ölçüde ihmal edilmiştir. Ancak 1970'lerden itibaren bu konu üzerine çalışmaların² yoğunlaşmasıyla, Romantik Dönemi'nin varsayılanın tersine, tiyatro faaliyetleri açısından gayet renkli bir dönem olduğu, farklı türlerin bir araya geldiği ve sahne sanatlarının bu yönde gelişim gösterdiği kendine özgü bir tiyatro kültürüne sahip olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda, okuma tiyatrosu (closet drama), zihinsel tiyatro (mental theatre), lirik tiyatro (lyrical drama), dramatik şiir (dramatic poem), Gotik tiyatro (Gothic drama) ve melodram (melodrama) bu dönemin belli başlı türleridir.

¹ Arş. Gör., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, tugba.simsek@asbu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-9532-3165

² Başlıca bazı kaynaklar şunlardır: Richard M. Fletcher, *English Romantic Drama: 1795-1843*, New York: Exposition P, 1966; Stuart Curran, *Shelley's Cenci: Scorpions Ringed with Fire*, Princeton, NJ: Princeton UP, 1970; Terry Otten, *The Deserted Stage: The Search for Dramatic Form in Nineteenth-Century England*, Athens: Ohio UP, 1972; Richard Allen Cave, ed., *The Romantic Theatre: An International Symposium*, Totowa, NJ: Barnes & Noble, 1987; Alan Richardson, *A Mental Theater: Poetic Drama and Consciousness in the Romantic Age*, University Park, PA: Pennsylvania State UP, 1988; Paula Backscheider, *Spectacular Politics: Theatrical Power and Mass Culture in Early Modern England*, Baltimore, MD: Johns Hopkins UP, 1993; Julie A. Carlson, *In the Theatre of Romanticism: Coleridge, Nationalism, Women*, Cambridge: Cambridge UP, 1994; Marjean Purinton, *Romantic Ideology Unmasked: The Mentally Constructed Tyrannies in Dramas of William Wordsworth, Lord Byron, Percy Shelley, and Joanna Baillie*, Newark, DE: U of Delaware P, 1994; William Jewett, *Fatal Autonomy: Romantic Drama and the Rhetoric of Agency*, London: Cornell UP, 1997; Terence Allan Hoagwood ve Daniel P. Watkins, ed., *British Romantic Drama: Historical and Critical Essays*, London: Associated UP, 1998; Jane Moody, *Illegitimate Theatre in London, 1770- 1840*, Cambridge: Cambridge UP, 2000; Jeffrey N. Cox ve Michael Gamer, ed., *The Broadview Anthology of Romantic Drama*, Ontario: Broadview P, 2003.

yıkıldığı Romantik dönem tiyatrosu biçimsel ve türsel sınırların ihlal edildiği bir dönem tiyatrosudur. Dahası kadın yazarların hiç azınlıkta olmadığı bir dönem olması ayrıca İngiliz edebiyat tarihi açısından önemlidir. Lisans kanunu sebebiyle sınırlandırılmasına rağmen dönemin karmaşık politik ortamında bir şekilde varlığını sürdürmeye çalışmış Romantik dönem tiyatrosu, genel olarak işlediği konular ile bireyselliğe ve özgünlüğe, olaydan çok karakterin duygusal ve zihinsel durumuna eğilimiyle yadsınamayacak bir konuma sahiptir.

Kaynaklar

- Baillie, Joanna. "Introductory Discourse." *A Series of Plays*. 1. Cilt. Londra: Longman, 1821. 1-71. Basım.
- . *De Monfort. Five Romantic Plays, 1768-1821*. Ed. Paul Baines ve Edward Burns. Oxford: Oxford UP, 2000. 108-184. Basım.
- Booth, Michael R. *English Melodrama*, Londra: Herbert Jenkins, 1965. Basım.
- Byron, George Gordon, Lord. *Manfred: An Edition of Byron's Manuscripts and a Collection of Essays*. Ed. Peter Cochran. Newcastle: Cambridge Scholar P, 2015. Basım.
- Chew, Samuel C., *The Dramas of Lord Byron*. Baltimore: The John Hopkins P, 1915. Basım.
- Coleridge, Samuel Taylor. *Biographia Literaria*. Ed. Adam Roberts. Edinburgh: Edinburgh UP, 2014.
- Cox, Jeffrey N. *In the Shadows of Romance: Romantic Tragic Drama in Germany, England, and France*. Aina: Ohio UP, 1987. Basım.
- . *Seven Gothic Dramas: 1789-1825*. Atina: Ohio UP, 1992. Basım.
- Cox, Jeffrey N. ve Michael Gamer, ed. *The Broadview Anthology of Romantic Drama*. Ontario: Broadview P, 2003. Basım.
- Donkin, Ellen. *Getting into the Act: Women Playwrights in London 1776-1829*. Londra: Routledge, 1995. Basım.
- Duff, David. "From Revolution to Romanticism: The Historical Context to 1800." *A Companion to Romanticism*. Ed. Duncan Wu. Oxford: Blackwell P, 1999. 25-37. Basım.
- Durant, Tammy Lynn. "Joanna Baillie and Romantic Drama." Diss. U of Kentucky, 2003. Basım.
- Evans, Bertrand. *Gothic Drama From Walpole to Shelley* (1947). Ed. Frederick S. Frank. New York: The Edwin Mellen P, 2006. Basım.
- Hume, Robert D. "Exuberant Gloom, Existential Agony, and Heroic Despair: Three Varieties of Negative Romanticism." *The Gothic Imagination: Essays in Dark Romanticism*. Ed. G. R. Thompson. Olympia: Washington State UP, 1974. Basım.
- McWilliam, Rohan. "Melodrama." *A Companion to Sensation Fiction*. 1. Baskı. Ed. Pamela K. Gilbert. Chichester: Wiley-Blackwell, 2011. 54-66. Basım.
- Macdonald, D.L. "Incest, Narcissism and Demonality in Byron's Manfred." *Mosaic: A Journal for the Interdisciplinary Study of Literature*. 25.2 (1992): 25-38. JSTOR. Web. 19 Ekim 2022.
- Maturin, Charles Robert. *Bertram; or, the Castle of St. Aldobrand*. 2. Baskı. Londra: John Murray, 1816. Basım.
- Mortensen, Peter. "The Robbers and the Police: British Romantic Drama and the Gothic Treacheries of Coleridge's *Remorse*." *European Gothic: A Spirited Exchange*. Ed. Avril Horner. Manchester: Manchester UP, 2017. 128-146. Basım.

- Otten, Terry. *The Deserted Stage: The Search for Dramatic Form in Nineteenth-Century England*. Atina: Ohio UP, 1972. Basım.
- Richardson, Alan. *A Mental Theater: Poetic Drama and Consciousness in the Romantic Age*. Londra: The Pennsylvania State UP, 1988.
- Saglia, Diego. "The Gothic Stage: Visions of Instability, Performances of Anxiety." *Romantic Gothic: An Edinburgh Companion*. Ed. Angela Wright ve Dale Townshend. Edinburgh: Edinburgh UP, 2016. 73-94.
- Sperry, Stuart M. "Byron and the Meaning of 'Manfred.'" *Criticism*. 16.3 (1974): 189-202. *JSTOR*. Web. 12 Ekim 2022.
- Stabler, Jane. *Burke to Byron, Barbauld to Baillie, 1790-1830*. New York: Palgrave, 2002. Basım.
- Şener, Sevdâ. *Dünden Bugüne Tiyatro Düşüncesi*. Ankara: Dost Kitabevi, 2015. Basım.
- Şenlen Güvenç, Sıla. "İngiliz Romantik Dönemi Tiyatrosu ve Byron'un Dramatik Şiiri *Manfred*." *Batı Kültür ve Edebiyatlarında Romantizm*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 2014.
- . "Aydınlanma Çağı İngiliz Tiyatrosu ve Sansür: Henry Fielding's 'Başbakan' Walpole'u Hicveden Tiyatro Eserleri ve '1737 Sahne Lisans Kanunu.'" *Batı Kültür ve Edebiyatlarında Aydınlanma*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 2014. 519-30. Basım.
- Thorslev, Peter L, Jr. *The Byronic Hero: Types and Prototypes*. Minneapolis: Minneapolis UP, 1962. Basım.
- Webb, Timothy. "The Romantic Poet and the Stage." *The Romantic Theatre: An International Symposium*. Ed. Richard Allen Cave. Londra: Colin Smyth, 1986. 9-46. Basım.
- Wordsworth, William. *The Borderers: A Tragedy. Poems, Chiefly of Early and Late Years; Including The Borderers, A Tragedy*. Londra: Edward Moxon, 1842. Basım.
- . "Preface." *Lyrical Ballads*. Londra: Methuen, 1965. Basım.

4.3. ROMANTİK DÖNEMDE BİR DÜZYAZI TÜRÜ OLARAK DENEME

Gökhan ALBAYRAK¹

Giriş

Romantik dönemin en belirleyici ve en ünlü yazınsal türü her ne kadar şiir olsa da, kurgu dışı düzyazı da önemli bir tür olarak dikkat çekmektedir. Charles Lamb, William Hazlitt ve Thomas De Quincey gibi önemli figürler tarafından yazılan, zamanın ruhunu yakalayan ve damıtan Romantik denemeler bu döneme damgasını vurmuştur. Son derece çeşitli konularda denemeler yazılmıştır. Hazlitt, *The Spirit of the Age: Or, Contemporary Portraits* (*Çağın Ruhunu ya da Çağdaş Portreler*, 1825) adlı eserinde topladığı denemelerinde, seçtiği ünlü kişilere dair yaptığı karakter tahlilleri üzerinden çağın ruhunu temsil etmeye çalışırken, Lamb *Essays of Elia* (*Elia'nın Denemeleri*, 1823) adı altında bir araya getirdiği denemelerinden birinde domuz rostosuna dair iddialarda bulunuyordu. De Quincey “The English Mail-Coach” (“İngiliz Posta Arabası”, 1849) isimli denemesinde posta arabasının dış kısmında yolculuk esnasında afyonun da etkisiyle yaşadığı heyecanı anlatırken, Leigh Hunt *The Round Table* (*Yuvarlak Masa*, 1817) isimli kitaptaki denemelerinde çamaşırcı kadınlardan ve şöminenin yanında vakit geçirmenin verdiği keyiften bahsediyordu. Hazlitt *The Plain Speaker* (*Yalın Konuşmacı*, 1823) isimli derlemesinde nefret etmenin, kin tutmanın hazlarından, insan doğasındaki kötücüllükten dem vururken, Lamb “The Praise of Chimney-Sweepers” (“Baca Temizleyicilerine Övgü”, 1823) isimli denemesinde yüzleri kir pas içindeki baca temizleyicisi çocuklara övgüler düzüyor ve sınıfsal adaletsizlikten şikâyet ediyordu.

¹ Öğr. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı AD., galbayrak@ankara.edu.tr,
ORCID iD: 0000-0003-2703-4326

Sonuç

O. B. Hardison Jr deneme türünü tanımlarken, eski Yunan deniz tanrılarında birisi olan, şekilden şekle girmesiyle ve ele geçirilemez oluşuyla bilinen Proteus'a benzetir (27). Bu tanımlamaya uygun bir şekilde, deneme türü her çağda farklı şekiller almış, Romantik dönemde de değişmiş, yeni biçimsel özellikler kazanmıştır. Lamb, Hazlitt ve De Quincey gibi üç sembolik yazarın denemeleri üzerinden bu düzyazı türünün nasıl değiştiğini de gözlemleyebiliriz. On sekizinci yüzyılın kamusal denemelerinin yerine, Romantik dönemde daha öznel, kişisel, bireysel ve daha tanıdık, aşına, yakın, samimi, içten diyebileceğimiz mahrem denemeler ortaya çıkmıştır. Mahrem denemeler Romantik dönemin en belirleyici özelliklerinden izler taşımaktadır. Bu denemelerde hayal gücünün sınırsızlığını, duyguların, tutkuların ve içgüdülerin gücünü görürüz, yabancı doğanın çağrısını duyarız ve bireylerin kendilerine özgü tuhafliklarına tanık oluruz.

Kaynaklar

- Adorno, Theodore. "The Essay as Form." *New German Critique*, 32 (Spring 1984): 151-71. Basım.
- Bate, Jonathan. "The literature of Power: Coleridge and De Quincey." *Coleridge's Visionary Languages: Essays in Honour of J. B. Beer*. Eds. Tim Fulford and Morton D. Paley. Cambridge: D. S. Brewer, 1993. Basım.
- Brown, Marshall. "Romanticism and Enlightenment." *The Cambridge Companion to British Romanticism*. Ed. Stuart Curran. Cambridge: Cambridge UP, 1993. Basım.
- Burwick, Frederick. *Thomas De Quincey: Knowledge and Power*. Basingstoke: Palgrave, 2001. Basım.
- Cuddon, J. A. *The Penguin Dictionary of Literary Terms*. Harmondsworth: Penguin, 1976. Basım.
- De Obaldia, Claire. *The Essayistic Spirit: Literature, Modern Criticism and the Essay*. Oxford: Clarendon Press, 1995. Basım.
- De Quincey, Thomas. *Confessions of an English Opium Eater*. Londra: Penguin Books, 1971. Basım.
- . *On Murder*. Oxford: Oxford UP, 2006. Basım.
- Garber, Marjorie. *The Use and Abuse of Literature*. New York: Anchor Books, 2011. Basım.
- Hall, Michael L. "The Emergence of the Essay and the Idea of Discovery." *Essays on the Essay: Redefining the Genre*. Ed. Alexander J. Butrym. Atina ve Londra: Georgia UP, 1989. 73-91. Basım.
- Hardison Jr, O. B. "Binding Proteus: An Essay on the Essay." *Essays on the Essay: Redefining the Genre*. Ed. Alexander J. Butrym. Atina ve Londra: Georgia UP, 1989. 11-28. Basım.

- Hazlitt, William. *The Spirit of the Age, or Contemporary Portraits*. Londra: S. and R. Bentley, 1825. Basım.
- Hull, Simon Peter. *The Familiar Essay, Romantic Affect and Metropolitan Culture: The Sweet Security of Streets*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Pub., 2018. Basım.
- Iseli, Markus. *Thomas De Quincey and the Cognitive Unconscious*. Basingstoke: Palgrave, 2015. Basım.
- Lamb, Charles. *The Essays of Elia and Eliana*. Londra: G. Bell and Sons, 1913. Basım.
- . *The Letters of Charles and Mary Anne Lamb: Volume II 1801-1809*. Ed. Edwin W. Marris, Jr. Ithaca and Londra: Cornell UP, 1976. Basım.
- Morrison, Robert. "Introduction." *On Murder*. Oxford: Oxford UP, 2006. Basım.
- Richardson, Alan. *British Romanticism and the Science of the Mind*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. Basım.
- Watson, John R. "De Quincey, Thomas (1785-1859)." *A Handbook to English Romanticism*. Ed. Jean Raimond and J. R. Watson. Hampshire ve Londra: Macmillan, 1992. Basım.
- Wordsworth, Jonathan. "Two Dark Interpreters: Wordsworth and De Quincey." *The Age of William Wordsworth: Critical Essays on the Romantic Tradition*. Eds. Kenneth R. Johnston and Gene W. Ruoff. New Brunswick: Rutgers University, 1987. Basım.
- Wu, Dunca. *William Hazlitt: The First Modern Man*. New York: Oxford UP, 2008. Basım.

5.1. VİKTORYA DÖNEMİ İNGİLİZ TOPLUMU VE ŞİİRİ

Özlem AYDIN ÖZTÜRK¹

Eski öldü ama ne yazık ki onun yerine Yeni gelmiyor;

Zaman hâlâ Yeni 'yle sancılar içinde.

~Thomas Carlyle²

Giriş

‘Viktorya Dönemi’ adını 1837 ile 1901 yılları arasında tahtta hüküm sürmüş olan Kraliçe Victoria’dan almaktadır. Bu dönem, dünya tarihindeki en önemli olaylardan biri olarak kabul edilen ve “İnsan ve hayvan gücüne dayalı üretim tarzından, makine gücünün dayalı olduğu üretim tarzına geçiş” (Berkeş & Oraklıgil 112) olarak tanımlanan ‘Endüstri Devriminin’ zirveye ulaştığı ve İngiltere’nin dünya çapında büyük bir güç haline geldiği döneme denk gelmektedir. İngiltere’de gerçekleşen Endüstri devrimi, tarım toplumunu çok hızlı bir şekilde sanayi toplumuna dönüştürmüştür. Bu dönemde İngiltere’nin birçok önemli sosyal, ekonomik ve kültürel değişimlere sahne olmasından dolayı, Victoria dönemini modern toplumun temellerinin atıldığı bir değişim ve dönüşüm çağı olarak nitelendirmek yanlış olmaz. Endüstrileşme ile birlikte ülkede buharlı makinaların kullanıldığı fabrikalar yaygınlaşmış, bu da üretim süreçlerini dönüştürerek üretimin hızlanması ve artmasına yol açmıştır. Özellikle tekstil endüstrisi, demir ve çelik üretimi ve kömür madenciliği gibi sektörlerde büyük bir gelişim yaşanmıştır. Hatta İngiltere’nin endüstriyel dönüşümünde kilit bir rol oynamış olan bu sektörler, belirtilen dönemde

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bülent Ecevit Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İngiliz Dili ve Edebiyatı AD., aydin@beun.edu.tr ORCID iD: 0000-0003-3122-6582

² The Old has passed away, but alas, the New appears not in its stead; the Time is still in pangs of travail with the New.

bağlı olarak ortaya çıkan “endüstrileşme bir ilerle mi yoksa gerileme mi?” ve kadının toplumdaki yeri, rolü ve üzerindeki yasal, ekonomik ve eğitimsel kısıtlamaları ele alan “kadın sorunsalı” konularını ele almalarının yanı sıra çok hızlı bir değişimle başa çıkmakta zorlanan toplumun melankolik bakış açısını da aktararak eserlerinde bu çağın ruhunu yansıtmıştır.

Kaynaklar

- Allen Robert C. *The British Industrial Revolution in Global Perspective*. Cambridge: Cambridge UP, 2009. Basım.
- Arnold, Matthew. “Isolation. To Marguerite.” *The Norton Anthology of English Literature*. Eds. Stephen Greenblatt ve M. H. Abrams. 8. Baskı. New York: W.W. Norton, 2006. Basım.
- Bağçeci, Y. “İngiltere’de Sanayi Devrimi ve Luddist Başkaldırı (1811-1813).” *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies* 79 (2020): 355-373. Basım.
- Berktaş, S. & Dimli Oraklıbel, R. “Sanayi Devrimi ile Gelen Değişim: İş Bölümü ve Yabancılaşma.” *Atlas Sosyal Bilimler Dergisi*, 1.6 (2021): 112-121. Basım.
- Browning, Elizabeth Barrett. “The Cry of the Children”. *The Norton Anthology of English Literature*. Eds. Stephen Greenblatt ve M. H. Abrams. 8. Baskı. New York: W.W. Norton, 2006. Basım.
- . “Aurora Leigh.” *The Norton Anthology of English Literature*. (8th ed.) Eds. Stephen Greenblatt ve M. H. Abrams. New York: W.W. Norton, 2006. Basım.
- Davies, Norman. *Avrupa Tarihi: Doğu’dan Batı’ya, Buz Çağı’ndan Soğuk Savaş’a, Uralar’dan Cebelitarık’a Avrupa’nın Panoraması*. Çev. Ed. Mehmet Ali Kılıçbay. Ankara: İmge Kitabevi, 2006. Basım.
- Gülbeke, Tamer. “Önsöz.” *Enoch Arden*. Alfred Lord Tennyson. İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları, 2018. Basım.
- Greenblatt, Stephen and M. H. Abrams. *The Norton Anthology of English Literature*. 8. Baskı. New York: W.W. Norton, 2006. Basım.
- İstanbulluoğlu, Derya. “19. Yüzyılda Kral Arthur Efsanesi’nin Ele Alınışı ve Görsel Sanatlarda Temsili.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi, 2019.
- Koyuncu, Derviş T. “Bir Dönüşümün Başlangıç Hikâyesi: Kara Elmas ve Endüstri Devrimi.” *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 22.2 (2020): 1021-1042. Web. 2 Ekim 2023.
- Morgan, Kenneth. *The Birth of Industrial Britain 1750-1850*, Londra ve New York: Routledge, 2013. Basım.
- Öztürk, Erkam. “Viktorya Döneminde Bir Başkent: Londra.” *Fihrist*, Web. 11 Kasım 2023.
- Sarı, Merve. “Remember Jenny”: Representation of *The Fallen Woman* Through Male Gaze in Dante Gabriel Rossetti’s ‘Jenny.’” *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 16.3 (2018): 357-374. Web. 16 Kasım 2023.
- Tecimen, Oğuz. “Ulysses’i Yeniden Söylemek.” *Kitaplık* 167. Mayıs – Haziran 2013 (167). Basım.
- Tennyson, Alfred Lord. “The Lotos-Eaters.” *The Norton Anthology of English Literature*. Eds. Stephen Greenblatt ve M. H. Abrams. 8. Baskı. New York: W.W. Norton, 2006. Basım.
- . “Ulysses”. *The Norton Anthology of English Literature*. (8th ed.) Eds. Stephen Greenblatt and M. H. Abrams. New York: W.W. Norton, 2006. Basım.
- Urgan, Mina. *İngiliz Edebiyatı Tarihi*. 6. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınlar, 2010. Basım.

5.2. VİKTORYA DÖNEMİ İNGİLİZ TİYATROSU

Nurten ÇELİK¹

Giriş

Kraliçe Victoria'nın tahtta bulunduğu 1837 ile 1901 yılları arasında üretilen tiyatro eserlerini kapsayan 'Victoria' veya 'Viktorya' dönemi tiyatrosunda, ağırlıklı olarak kaba güldürü, melodrama, pantomim ve dönemin sonunda, on dokuzuncu yüzyıl dönümünde, Shaw ve Synge gibi erken dönem gerçekçi yazarların oyunları görülmektedir. Her çağda olduğu gibi, Viktorya dönemi tiyatro geleneği de zamanın sosyal, ekonomik ve kültürel değişimlerden etkilenmiştir. İngiltere'de gerçekleşen sanayi devriminin ve bununla ilintili olarak kırsal alanlardan özellikle Londra'ya göç eden nüfus, genel olarak kırsaldan göç, iyileşen beslenme ve sağlık şartları ve artan doğum oranı sonucu nüfus artışı², tiyatro seyircisi ve genel olarak sahnelen teatral performansları da etkilemiş ve belirlemiştir.

On dokuzuncu yüzyılın ilk yarısında (1850) toplumun yarısı kırsalda yaşarken, 1900 yılında bu oran nüfusun yüzde beşine düşmüştü (Booth 3). Diğer bir deyişle, kırsaldan kentlere büyük bir göç yaşanmaktaydı. Dolayısıyla, İngiltere, gerçekleşen sanayi devriminin etkisiyle tarım toplumundan sanayi toplumuna dönüştü. Bu da, ülkenin kuzeyinde ve iç eyaletlerde büyük endüstri şehirlerinin yapılanmasına sebep olmuş ve ayrıca ülkenin genel nüfusunda ciddi bir artış olmuştur. Londra ise en yüksek nüfus artışının görüldüğü şehirdi. Londra ve diğer şehirlerdeki nüfus artışı tiyatro seyircisinin sayısında kayda

¹ Arş. Gör. Dr., İnönü Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, nurten.celik@inonu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-5185-1786

² 1851'de nüfus dokuz yüz binden üç milyona ulaşırken, 1901'de üç milyondan altı milyona ulaşmıştır (Booth, 3).

Yani, doğa oyunda trajedi üretir ve hikâyeleri yeniden yazar; bu yönü ile deniz edilgen değil, aktif güce sahiptir. Bu açıdan bakıldığında, oyun kırsallığın basit idealleştirilmesini reddederek doğa ve mekâna yeni ve çarpıcı bir önem kazandırmıştır (Frawley 17).

Sonuç

Sonuç olarak, Viktorya döneminde tiyatro her ne kadar sosyal, ekonomik ve kültürel değişimlerin etkisi ile pandomim, kaba güldürü ve eğlence gösterisine dayansa da, George Bernard Shaw, Oscar Wilde ve J.M. Synge gibi yazarlar dönemin etik değerlerini ve sosyal normlarını sorgulamış ve eleştirmişlerdir. George Bernard Shaw ekonomik eşitsizliklerin kadınların hayatlarını ne kadar olumsuz etkilediğini gösterirken, Oscar Wilde komedisinde toplumun ikiyüzlülüğünü, maddi çıkar için yapılan evlilikleri ve toplumun yüzeyselliğini eleştirir. J. M. Synge İrlandalıların yaşam tarzlarını ve kültürünü *Riders to the Sea* oyununda gerçekçi bir yaklaşımla anlatır. Her ne kadar Viktorya dönemi tiyatrosu kısır olarak bilinse de, İngiliz tiyatrosunun yönünü değiştirecek oyun yazarları yetişmiştir.

Kaynaklar

- Booth, Michael R. *Theatre in the Victorian Age*. UK: Cambridge UP, 1991. Basım.
- Frawley, Oona. "The Shadow of the Glen and Riders to the Sea." *The Cambridge Companion to J. M. Synge*, edited by P.J. Mathews, UK: Cambridge UP, 2009, 15-27. Basım.
- Kelly, Katherine E. "Imprinting the Stage: Shaw and the Publishing Trade, 1883-1903." *The Cambridge Companion to George Bernard Shaw*. Edited by Christopher Innes, 1998. 25-54. Basım.
- Russell, Jackson. "The Importance of Being Earnest." *The Cambridge Companion to Oscar Wilde*, edited by Peter Raby, UK: Cambridge UP, 1997. 161- 177. Basım.
- Synge, John Millington. *Riders to the Sea. Five Great Modern Irish Plays*, edited by George Jean Nathan, New York: The Modern Library, 1941. 174-189. Basım.
- Şenlen Güvenç, Sıla. *İngiliz Edebiyatında Siyasi Hiciv*. Ankara: Akademisyen Kitabevi, 2022. Basım.
- Vural, K. "Agentic Power of the Sea in John Millington Synge's *Riders to the Sea*." *idil* 6.35 (2017): 1903-1913. Basım.

5.3. VİKTORYA DÖNEMİ İNGİLİZ ROMANI

Taner CAN¹

Giriş

Honoré de Balzac *Evliliğin Fizyolojisi* başlıklı eserinde, “gerçek bir romancı olmak için toplumsal hayatın her katmanını irdelemiş olmak gerekir, zira roman ulusların mahrem tarihidir” tespitinde bulunur (541).² Balzac’ın gerçekçi kurmaca yazarının gözlem gücüne vurgu yapan bu tespiti, Viktorya dönemi romanının genel görünümünü en iyi tarif eden tespitlerden biri olarak değerlendirirsek yanlış yapmış olmayız. Tahminen kırk bin romanın yayımlandığı bu dönemde ele alınmayan toplumsal sorun, siyasi ve kültürel çatışma neredeyse kalmamış, roman türüne ilgi ise her sınıftan okuyucuyu kapsayan geniş bir kitleye yayılmıştır. Nasıl Restorasyon dönemi tiyatroyla; Romantik dönem şiirle ilişkilendiriliyorsa, Viktorya döneminin başat edebi türü de romandır. Anthony Trollope romanın Viktorya dönemindeki başat konumunu ve popüleritesini anlatırken şöyle der: “başbakanın bulaşıkçıya kadar hepimizin elinde bir roman vardı. Kütüphanemizde, salonlarımızda, yatak odalarımızda, mutfaklarımızda ve çocuk odalarımızda romanlar vardı” (108). Bu dönemde yayımlanan devasa sayıdaki romanı kapsamlı şekilde ele almak olanaksız olduğundan, edebiyat tarihçileri Viktorya romanını genellikle kanona dahil yazarlar ve onların çevresinde şekillenen üç farklı dönem halinde incelerler: Jane Austen’in eserlerinin etkisindeki Erken Viktorya dönemi, Charles Dickens, ve Brontë kardeşlerin hâkim olduğu orta Viktorya dönemi ve Thomas Hardy’nin etkisiyle şekillenen geç Viktorya dönemi. Bu bölümde

¹ Doç. Dr., TED Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, taner.can@tedu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-8869-4817

² Çeviri tarafıma aittir.

Kaynaklar

- Allen, Walter. *The English Novel*. New York: E. P. Dutton, 1954. Basım.
- Austen, Jane. *İkna*. Çev: Deniz Arslan. İstanbul: Timaş Yayınları, 2013. Basım.
- . *Persuasion*. London: Penguin Classics, 2012. Basım.
- . *Mansfield Park*. Çev: Nihal Yeğinoğlu. İstanbul: Can Yayınları, 2017. Basım.
- . *Mansfield Park*. London: Penguin Classics, 2012. Basım.
- Balzac, Honoré de. *Analytical Studies: Physiology of Marriage and Petty Troubles of Married Life*. Auckland: The Floating Press, 2014. Basım.
- Brontë, Emily, *Uğultulu Tepeler*. Çev. Burhan Bolan. İstanbul: Engin Yayıncılık, 1997. Basım.
- . *Wuthering Heights*. Londra: Penguin Classics, 2012. Basım.
- Chitham, Edward. *A Life of Emily Bronte*. Blacknell: Oxford, 1987. Basım.
- Dickens, Charles. *Hard Times*. Londra: Wordsworth, 1995. Basım.
- . *Zor Zamanlar*. İstanbul: Dorlion Yayınları, 2019. Basım.
- Hardy, Thomas. *A Pair of Blue Eyes*. Oxford: Oxford UP, 1985. Basım.
- Le Faye, Deirdre, ed. Jane Austen's Letters I*. Oxford: Oxford UP, 1995. Basım.
- Roberts, Andrew M. *The Novel: A Guide to the Novel from Its Origins to the Present Day*. London: Bloomsbury Pub., 1994. Basım.
- Scott, Walter. "Review of Emma." *Quarterly Review* 14 (1815-16): 188-201. Basım.
- Williams, John, ed. *Sir Walter Scott on Novelist and Fiction*. New York: Routledge & Kegan Paul, 1968, 230. Basım.
- Snell, K. D. M. *The Regional Novel in Britain and Ireland: 1800-1990*, Cambridge: Cambridge UP, 1998. Basım.
- Stearns, Ami E., ve Thomas J. Burns. "About the human condition in the works of Dickens and Marx." *CLCWeb: Comparative Literature and Culture* 13.4 (2011). Web. 20 Kasım 2023.
- Trollope, Anthony. "On English Prose Fiction as a Rational Amusement." *Four Lectures*. M. L. Parrish, ed. London: Constable, 1938. Basım.
- Wikipedia (2023). "*Wuthering Heights*." Web. 17 Aralık 2023.
- Williams, Raymond. *Writing and Society*. Londra: Verso, 1984. Basım.

6.1. YİRMİNCİ YÜZYIL İNGİLİZ ŞİİRİ

Gülay GÜLPINAR ÖZORAN¹

Giriş

Yirminci yüzyıl dünya genelinde iki dünya savaşının, ekonomik krizlerin ve dünyayı iki siyasi kutba ayıran soğuk savaşın gerçekleştiği, neredeyse her on yılda bir, farklı bir sarsıcı gündemin toplumsal yaşantıyı etkisi altına aldığı bir yüzyıl olarak anılır. İngiltere’de bunlara ek olarak imparatorluğun çöküşü gerçekleşmiş ve bütün bu tarihsel gelişmelere paralel olarak sanatsal ve entelektüel üretim de hızlı ve büyük değişimler geçirmiştir. Bu bölümde, İngiliz şiirinin yirminci yüzyıl boyunca geçirdiği dönüşümün döneme iz bırakan şairlerin yapıtlarına değinilerek aktarılması hedeflenmektedir. David Daiches’in de işaret ettiği gibi sanatsal ve edebi türler arasında üretim hızının yüksek olması sebebiyle şiirin entelektüel dönüşümlerin nabzını en iyi tutan tür olduğu düşünülebilir (2). Yirminci yüzyılda uzun anlatı şiirleri yerine kısa lirik şiirlerin daha çok tercih edilmesi ve şiirlerin roman ve tiyatro eserlerine göre daha hızlı yayınlanması şiiri entelektüel iklimdeki en ufak değişikliğe en hızlı tepkiyi veren tür yapmıştır. Bu bağlamda yirminci yüzyılın entelektüel dönüşümünü gözlemlemek için dönemin şiirine odaklanmak anlamlı bir çaba olacaktır.

Yirminci Yüzyıl İngiliz Şiiri

Genel bir değerlendirmeye, İngiltere’de şiirin yirminci yüzyıla romantik temalar, milliyetçi ve ataerkil söylemlerle başlayıp, melez kimliklerin ve merkezin dışında kalanların sesini duyuran, onların deneyimini merkeze alan bir şiire doğru evrildiğini söyleyebiliriz. Yüzyıl boyunca şairin topluma

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Atlas Üniversitesi, gulay.ozoran@atlas.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-3908-1640

üreten, son derece entelektüel bir ifade biçimine dönüşmüştür. Dolayısıyla Modernistlerin getirdiği bu radikal değişiklik şiirin anlaşılabilirliğini büyük ölçüde azaltmış, şiiri sadece derin entelektüel bilgiye sahip kişilerin anlayabileceği bir hale getirmiştir. 1930’lu yıllar itibarıyla şiiri Modernizmin etkisinden çıkarmaya yönelik bir çaba olduğu, şiirin anlaşılabilirliğini ön plana koyan bir tavır sergilendiği söylenebilir.

Kaynaklar

- Austin, Alfred. “I.” *Lyrical Poems by Alfred Austin; Lyrical Poems by Alfred Austin, London*. Londra, 1891. *ProQuest*, Web. 10 Kasım 2023.
- Ardis, Ann. “T. S. Eliot and Something Called Modernism.” *A Companion to T. S. Eliot*. Chichester, UK: John Wiley & Sons, Ltd, 2009. 311–322. Basım.
- Beggs, James Stanton. *The Poetic Character of Henry Reed*. Dissertation. The University of Tennessee. Ann Arbor: Proquest/UMI, 1995. Web. 19 Ekim 2023.
- Caesar, Adrian. *Dividing Lines: Poetry, Class and Ideology in the 1930s*, Manchester: Manchester UP, 1991. Basım.
- Childs, Peter, and John Horne. *The Twentieth Century in Poetry*. Taylor & Francis Group, 1998. *ProQuest*, Web. 29 Kasım 2023.
- Craig, Cairns. *Yeats, Eliot, Pound and the Politics of Poetry*. Londra: Croom Helm, 1982. Basım.
- Çobanoğlu, Şaban. “Şiirsel Bir Dekor Olarak ‘Nesnel Karşılık’ Kavramı ve N. F. Kısakürek’in ‘Bacalar’ Şiirinde Yansımaları.” *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları* (2010): 127-140. Basım.
- Daiches, David. *Poetry and the Modern World: A Study of Poetry in England Between 1900-1939*. Chicago: The UP of Chicago. 1940. Basım.
- Davis, Alex, Lee M. Jenkins. *The Cambridge Companion to Modernist Poetry*. Cambridge: Cambridge UP, 2007. Basım.
- Eliot, T.S. “Tradition and Individual Talent” *Norton Anthology of English Literature*. Ed. Stephen Greenblatt ve M.H. Abrams. 8. basım, cilt 2. New York, Londra: W.W. Norton & Co., 2005. 2319-2325. Basım.
- . “Metaphysical Poets” *Norton Anthology of English Literature*. Ed. Stephen Greenblatt ve M.H. Abrams. 8. basım, cilt 2. New York, Londra: W.W. Norton & Co., 2005. 2325-2332. Basım.
- . “Hamlet and His Problems” *Critical Theory Since Plato*. Ed. Hazard Adams. Harcourt Brace Jovanish Inc. New York, 1971. 789. Basım.
- . “The Love Song of J. Alfred Prufrock” *Norton Anthology of English Literature*. Ed. Stephen Greenblatt ve M.H. Abrams. 8. basım, cilt 2. New York, Londra: W.W. Norton & Co., 2005. 2289-2293. Basım.
- . *Çorak Ülke*. Çev. İsmail Haydar Aksoy. Web. 19 Ekim 2023.
- . *Waste Land*. *Norton Anthology of English Literature*. Ed. Stephen Greenblatt ve M.H. Abrams. 8. basım, cilt 2. New York, Londra: W.W. Norton & Co., 2005. 2295-2308. Basım.
- Featherstone, Simon. *War Poetry: An Introductory Reader*. Londra: Routledge, 1995. Basım.
- Fallon, Peter, Derek Mahon. *The Penguin Book of Contemporary Irish Poetry*. Harmondsworth: Penguin, 1990. Basım.
- Flint, F.S. “Imagisme” *Norton Anthology of English Literature*. Ed. Stephen Greenblatt ve M.H. Abrams. 8. basım, cilt 2. New York, Londra: W.W. Norton & Co., 2005. 2004. Basım.

- Greenblatt, Stephen ve M.H. Abrams, ed. *Norton Anthology of English Literature*. 8. basım, cilt 2. New York, Londra: W.W. Norton and Co., 2005. Basım.
- Heaney, Seamus. *Wintering Out*. Londra: Faber Faber, 1972. Basım.
- Hertel, R., Hühn, P. *English Poetry in Context: From the 16th to the 21st Century* Erich Schmidt Verlag GmbH & Co. KG, Berlin, 2022. Web. 23 Kasım 2023.
- Hibberd, Dominic. *The First World War*. Londra: MacMillan Education Ltd., 1990. Basım.
- Hulme, T.E. "Romanticism and Classicism." *Norton Anthology of English Literature*. Ed. Stephen Greenblatt ve M.H. Abrams. 8. basım, cilt 2. New York, Londra: W.W. Norton & Co., 2005. 1998-2003. Basım.
- Hughes, Ted. *Crow: From the Life and Songs of the Crow*. Londra: Faber and Faber, 1972. Basım.
- Kendall, Tim. *Modern English War Poetry / Tim Kendall*. Oxford: Oxford UP, 2006. Basım.
- Khan, Nosheen. *Women's Poetry of the First World War*. Kentucky: Kentucky UP, 1988. Basım.
- Kipling, Rudyard. "The Female of the Species 1911." *Selected Poetry*. Penguin Books Ltd, 1992. 148-50. Basım.
- Larkin, Philip. *Required Writing: Miscellaneous Pieces 1955-1982*. Londra: Faber Faber, 1983. 79. Basım.
- Macaulay, Rose "Many Sisters to Many Brothers." *The First Sportsman's Gazette: A Weekly Journal of General Interest*, cilt. 2, no. 19, 14 Mayıs 1915: 313. *ProQuest*, Web. 24 Ekim 2023.
- Millard, Kenneth. *Edwardian Poetry / Kenneth Millard*. Oxford: Clarendon Press, 1991. Basım.
- Morrison, Blake. "Speech and Reticence: Seamus Heaney's *North*", *British Poetry since 1970: A Critical Survey*. Ed. Peter Jones and Michael Schmidt. Cheadle Hulme: Carcanet Press, 1980. 103-111. Basım.
- Owen, Wilfred. "Dulce et Decorum Est" *Norton Anthology of English Literature*. Ed. Stephen Greenblatt ve M.H. Abrams. 8. basım, cilt 2. New York, Londra: W.W. Norton & Co. 2005. 1974. Basım.
- Pound, Ezra. "In a Station of the Metro" *Norton Anthology of English Literature*. Ed. Stephen Greenblatt ve M.H. Abrams. 8. basım, cilt 2. New York, Londra: W.W. Norton & Co., 2005. 2008. Basım.
- Paulin, Tom. "Hughes, Ted." *The Oxford Companion to Twentieth-Century Poetry in English*. : Oxford University Press, 2003. *Oxford Reference*. Web. 10 Ekim 2023.
- Raine, Craig. *T. S. Eliot*, Oxford University Press, Incorporated, 2006. *ProQuest Ebook Central*. Web. 29 Kasım 2023.
- Reed, Henry. "I Naming of the parts" *Collected Poems*. Ed. Jon Stallworthy, Oxford: Oxford University Press, 1991. *ProQuest*, Web. 2 Aralık 2023.
- Reilly, Catherine W. *Scars upon my heart: women's poetry and verse of the First World War*. Londra: Virago. 1981. Basım.
- Roberts, David. *Minds at War: The Poetry and Experience of the First World War*. West Sussex: Saxon Books, 1999.
- Sassoon, Siegfried. *Siegfried Sassoon Diaries 1915-1918*. Ed. Rupert Hart-Davis, Londra: Faber Faber, 1983. Basım.
- . *Poetry of the First World War : An Anthology*. Ed. Tim Kendall. Oxford: Oxford UP, 2013. *ProQuest*. Web. 29 Kasım 2023.
- Shires, Linda M. *British Poetry of the Second World War*. Londra: MacMillan, 1985. Basım.
- Smith, Stan. "Suburbs of Dissent: Poetry on the Peripheries." *Southwest Review*, cilt 86, no. 4, (2001): 533-51. *JSTOR*. Web. 5 Kasım 2023.

- Tylee, Claire M. *The Great War and Women's Consciousness*. Londra: Macmillan, 1990. Basım.
- Whitworth, Michael H.. *Reading Modernist Poetry*, John Wiley & Sons, Inc., 2010. *ProQuest*. Web. 11 Aralık 2023.
- Whyte, John. *Interpreting Northern Ireland*. Oxford:Oxford UP, 1990. Basım.
- Williams, John. *Twentieth-Century British Poetry: A Critical Introduction*. Londra: Edward Arnold Ltd., 1987. Basım.
- Williamson, George. *A Reader's Guide to T.S. Eliot: A Poem-by-Poem Analysis*. Londra: Thames ve Hudson, 1980. Basım.
- Wolosky, Shira. *The Art of Poetry*. Oxford: Oxford UP, 2001. Basım.
- Yeats, W.B. "The Symbolism of Poetry" *W.B. Yeats: Essays and Introductions*. Londra: Macmillan, 1961. 153-164. Basım.
- . "Easter, 1916" *Norton Anthology of English Literature*. Ed. Stephen Greenblatt ve M.H. Abrams. 8. basım, cilt 2. New York, Londra: W.W. Norton and Co. 2031-33. Basım.

6.2. YİRMİNCİ YÜZYIL İNGİLİZ TİYATROSU

Candan KIZILGÖL ÖZDEMİR¹

Giriş

Yirminci yüzyıl batı tiyatrosunda etkili olan gerçekçi ve alternatif/deneysel/‘avant-garde’ eğilimler, dönemin İngiliz tiyatrosunda da genel anlamda etkili olmuş ve yüzyıl boyunca tiyatro sayım ve sahnelenmesinde ana hatlarıyla bu iki kanat takip edilmiştir. Yirminci yüzyılın, kabaca İkinci Dünya Savaşı öncesi olarak da ifade edilebilecek olan ilk yarısında batıda tiyatronun gelişimini etkileyen akımın gerçekçilik olduğu görülür. Bu bölümde ilk olarak, İngiliz Gerçekçiliği olarak adlandırabileceğimiz tarzda, toplumsal konuları, gerçekçi bir biçimde ele alan ve toplumsal eleştiri sunan oyun yazarlarından olan George Bernard Shaw’ın (1856-1950), John Millington Synge’in (1871-1909) ve Sean O’Casey’nin (1880-1964) oyunlarından örneklerle yer verilecektir. Bunun ardından ise, önce İkinci Dünya Savaşı sonrasında gerçekçilik ekseninde ortaya çıkarak çoğunlukla işçi sınıfından, sıradan insanların yaşamı ve sorunlarını yansıtan ve bu yanı sıra ‘kitchen-sink-drama’ olarak da adlandırılan neo-naturalist akımın İngiltere’de John Osborne (1929-1994) öncülüğündeki gelişimi, yazarın oyunlarından hareketle açıklanacaktır. Ardından, 1950’lerden itibaren batı tiyatrosunda güç kazanan alternatif eğilimlerin sonucu olarak ortaya çıkan epik tiyatro çerçevesinde, bu tiyatro biçiminin İngiltere’deki temsilcisi olarak görülebilecek John Arden’dan (1930-2012) ve oyunlarından bahsedilecektir. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren batı tiyatrosunda Samuel Beckett (1906-1989) etkisinde ön plana çıkan uyumsuz/saçma/absürd tiyatro akımı, yazarın oyunlarından

¹ Arş. Gör., TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, ckozdemir@etu.edu.tr. ORCID iD: 0000-0002-8900-2453.

Sonuç

Yirminci yüzyılda İngiltere tiyatrosunun genel anlamda iki koldan gelişme imkanı bulduğunu söylemek mümkündür. Bunlardan ilkinin, batı tiyatrosunun gerçekçi kanadının İngiltere'deki erken dönem temsilcileri olan Shaw, Synge ve O'Casey ile, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Osborne'un oyunlarından örneklerle gördük. Bunun yanında, 1950'lerden sonra öne çıkan alternatif tiyatro anlayışlarının yanında, gerçekçi tiyatronun hala varlığını sürdürdüğünü belirtmek gerekir. Osborne ve Wesker'in çağdaşları olan ya da onları izleyen Joe Orton (1933-1967), Alan Ayckbourn (1939-), Howard Barker (1946-), David Edgar (1948-) gibi yazarlar, yirminci yüzyılın ikinci yarısından günümüze kadar gerçekçi bir tarzda kaleme aldıkları eserleriyle işçi sınıfı yaşantısı, siyasi olaylar ve diğer güncel toplumsal meseleleri konu edinmeye devam etmişlerdir. Diğer bir taraftan, yüzyılın ikinci yarısı itibarıyla batıdaki alternatif, deneysel veya avant-garde olarak ifade edebilecek eğilimler epik ve uyumsuz tiyatro anlayışlarının gelişerek yayılmalarına zemin hazırlamıştır. İngiltere'de Arden'in epik tiyatro öğelerinden faydalanarak yazdığı ayrıca, Beckett'in ve onun öncülüğünde gelişip batı tiyatrosunun geneline yayılan uyumsuz tiyatro unsurlarını oyun yazım ve sahnelemede benimseyen Pinter'in; son olarak da, oyunlarında hem geleneksel tiyatrodan, hem uyumsuz tiyatrodan, hem de postmodernist edebiyattan elementler de barındıran Stoppard'ın eserlerinden örnekleri inceleme imkanı bulduk. Son olarak ise, bu yazarlarla aynı dönemde oyun yazmaya başlamış Peter Schaffer (1926 - 2016), Edward Bond (1934 -) ve Caryl Churchill (1938-) gibi isimlerin yirmi birinci yüzyıla uzanan kariyerleri boyunca tiyatrodaki alternatif eğilimleri izleyerek eserleri bu doğrultuda kaleme aldıklarını ve halen almakta olduklarını da belirtmekte fayda vardır.

Kaynaklar

- “Angry Young Men.” *The Methuen Drama Dictionary of the Theatre*. ed. Jonathan Law. 2011. Basım.
- Arden, John. *Serjeant Musgrave's Dance*. New York: Grove Press, 1960. Basım.
- Aristoteles. *Poetika – Şiir Sanatı Üzerine*. Çev. Ari Çokona ve Ömer Aygün. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017. Basım.
- Beckett, Samuel. *Waiting for Godot. The Complete Dramatic Works*. Londra: Faber and Faber, 2006. 7-88. Basım.
- Benjamin, Walter. *Epik Tiyatro Üzerine Üç Metin*. Çev. Ahmet Cemal. İstanbul: Agora Kitaplığı, 2014. Basım.

- Brockett, Oscar G., ve Robert J. Ball. *The Essential Theatre*. 8. ed. Belmont: Wadsworth, 2004. Basım.
- Çapan, Cevat. *İrlanda Tiyatrosunda Gerçekçilik*. İstanbul: Telos, 1993. Basım.
- Esslin, Martin. *The Theatre of the Absurd*. Londra: Methuen, 2001. Basım.
- Freytag, Gustav. *Technique of the Drama: An Exposition of Dramatic Composition and Art*. Çev. Elias J. MacEwan, 3. ed., Chicago: Scott, Foresman and Co., 1900. Basım.
- Gassner, John, ve Edward Quinn. *The Reader's Encyclopedia of World Drama*. New York: Thomas Y. Crowell Co., 1969. Basım.
- Gross, Robert F. "Realism." *Western Drama Through the Ages: A Student Reference Guide*. ed. Kimball King. Westport: Greenwood Press, 2007. 485-503. Basım.
- Innes, Christopher. *Modern British Drama: The Twentieth Century*. New York: Cambridge University Press, 2002. Basım.
- "kitchen sink." *The Methuen Drama Dictionary of the Theatre*. ed. Jonathan Law. 2011. Basım.
- "Not bloody likely!." *The Methuen Drama Dictionary of the Theatre*. ed. Jonathan Law. 2011. Basım.
- "O'Casey, Sean." *The Methuen Drama Dictionary of the Theatre*. ed. Jonathan Law. 2011. Basım.
- O'Casey, Sean. *The Shadow of a Gunman*. London: Samuel French, 1958. Basım.
- Osborne, John. *Look Back in Anger*. Londra: Faber and Faber, 1965. Basım.
- Pinter, Harold. *The Dumb Waiter. Plays One*. Londra: Faber and Faber, 1991. 111-149. Basım.
- "Pygmalion." *The Methuen Drama Dictionary of the Theatre*. ed. Jonathan Law. 2011. Basım.
- Ramazani, Jahan, ve Jon Stallworthy. Introduction. *The Norton Anthology of English Literature*. Gen. ed. Stephen Greenblatt. 9. ed. Cilt F. New York: Norton, 2012. 1887-1910. Basım.
- "Serjeant Musgrave's Dance." *The Methuen Drama Dictionary of the Theatre*. ed. Jonathan Law. 2011.
- "Shadow of a Gunman, The." *The Methuen Drama Dictionary of the Theatre*. ed. Jonathan Law. 2011.
- Shakespeare, William. *The Tragedy of Hamlet, Prince of Denmark*. New York: Pocket Books, 1958.
- Shaw, George Bernard. *Man and Superman*. Edinburgh: Penguin, 1946.
- . *Pygmalion*. New York: Washington Square Press, 1973.
- . *The Quintessence of Ibsenism*. Cambridge: Cambridge University Press, 1913.
- Stoppard, Tom. *Rosencrantz and Guildenstern Are Dead*. Londra: Faber and Faber, 1968.
- Synge, John Millington. *Riders to the Sea*. Boston : John W. Luce & Company, 1911.
- Şenlen, Sıla. "Bernard Shaw'ın Pygmalion Adlı Oyununda Dil, Eğitim ve Sosyal Sınıf". *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi* 48.2 (2008): 29-43.
- Şenlen Güvenç, Sıla. "Bernard Shaw'ın Fikir Tiyatrosu Işığında Silahlar ve Kahraman ile Bayan Warren'ın Mesleği." *Batı Kültür ve Edebiyatlarında Yüzyıl Dönümü*. ed. Battal Arvasi, Ünal Kaya, Gonca Kişmiş. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 2017.
- . "'I sing, not arms and the hero, but to the [Superman]': Quest for the Superman in Bernard Shaw's *Man and Superman* and *Back to Methuselah*". *One Day: George Bernard Shaw*. Ed. Burçin Erol. Ankara: Bizim Büro, 2017.
- "well-made play." *The Methuen Drama Dictionary of the Theatre*. ed. Jonathan Law. 2011.
- Yüksel, Ayşegül. *Samuel Beckett Tiyatrosu*. İstanbul: Dünya Kitapları, 2006.

6.3. YİRMİNCİ YÜZYIL İNGİLİZ ROMANI

İsmail Serdar ALTAÇ¹

Birleşik Krallık'ta 20. yüzyılın başında yaşanan toplumsal dönüşümler ve çalkantılar, Kraliçe Viktorya döneminde yaşananlar kadar etkili olmuştur. Aslında, toplumsal imgelem, bir yandan uzun ve sancılı bir 19. yüzyılın yorgunluğunu hala üstünde taşıırken bir yandan da yeni yüzyılın beraberinde getirebileceği olumlu değişimlere umutlarını bağlamıştır. 19. yüzyıl romancısı ve 20. yüzyıl şairi olarak tanımlanabilecek Thomas Hardy'nin "The Darkling Thrush" şiiri, yüzyıl dönümündeki bu ruhu etkili bir şekilde yansıtır. Şair, 19. yüzyılda Batı medeniyetinin yaşadığı krizi ve gerisine bıraktığı ıssızlığı ve yıkımı, bir kış gününde doğanın büründüğü kasvetli bir görünüm metaforuyla anlatırken şiirin sonuna doğru aniden ortaya çıkan bir ardıç kuşunun sesi şiirin tonunu birden değiştirir ve anlatıcı bu seste "Benim farkında olmadığım/ Ama onun bildiği kutlu bir Umut" ("Some blessed Hope, whereof he knew/ And I was unaware")² (54) vardı diyerek yeni yüzyılı iyimser bir bakış ile gözlemler. Ne var ki yeni yüzyılın gelişmeleri Hardy'nin kendisi de dâhil olmak üzere tüm insanları daha da derin bir karamsarlığa sürükler. Tüm dünya Birinci Dünya Savaşı'nın geniş çaplı yıkımıyla sarsılır. Bu savaşın etkileri, teknolojik değişimler ve dönemin ideolojik çerçevesi 1900-1950 arası dönemde modernist romanın ve ütopya/distopya türünün etkili olmasını sağlamıştır.

Romanın 20. yüzyılın ikinci yarısındaki serüveni ise hem Birleşik Krallık'ta hem de küresel ölçekte yaşanan toplumsal, kültürel, entelektüel ve siyasal dönüşümlerden etkilenmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın toplumsal

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, serdaraaltac@nevsehir.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-6778-8571

² İngilizce kaynaklardan yapılan çeviriler kaynakçada aksi belirtilmediği sürece bu çalışmanın yazarı tarafından yapılmıştır.

teknîğe önem veriyormuş gibi görünen modernizm ve postmodernizmde de keskin doğrularla veya geleneksel kültürel kodlarla mücadele etmeye dayalı entelektüel bir arka plan bulunur.

Kaynaklar

- Abrams, M. H. Ve Geoffrey Galt Harpham. *A Glossary of Literary Terms*. Boston: Wadsworth, 2009. Basım.
- Achebe, Chinua. *Things Fall Apart*. New York: Anchor Books Doubleday, 1994. Basım.
- Antakyalıoğlu, Zekiye. *Roman Kuramına Giriş*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2013. Basım.
- Amis, Kingsley. *Lucky Jim*. Harmondsworth: Penguin, 1962. Basım.
- Ashcroft, Bill, vd. *Post-Colonial Studies: The Key Concepts*. Londra: Routledge, 2007. Basım.
- Atasoy, Emrah. "Distopik Kurgu ve Ümitvar Distopya Bağlamında Ütopyacılık Geleneği." *Gaziantepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 19.3 (2020): 1135-47. Basım.
- Beker, Miroslav. "London as a Principle of Structure in *Mrs. Dalloway*." *Modern Fiction Studies*. 18.3 (1972): 375-85. Basım.
- Carter, Angela. *Nights at the Circus*. Londra: Vintage, 2006. Basım.
- Cevizci, Ahmet. *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Say Yayınları, 2015. Basım.
- Childs, Peter. *Modernism*. Oxon: Routledge, 2008. Basım.
- Claeys, Gregory. *Dystopia: A Natural History*. Oxford: Oxford UP, 2017. Basım.
- Felluga, Dino Franco. *Critical Theory: The Key Concepts*. Londra: Routledge, 2015. Basım.
- Fowles, John. *The French Lieutenant's Woman*. Manchester: Panther Books, 1969. Basım.
- Hardy, Thomas, "Darkling Thrush." *The Norton Anthology of English Literature (Volume E)*. Ed. Stephen Greenblatt. New York: W.W. Norton, 2018. Basım.
- Head, Dominic. *The Cambridge Introduction to Modern Fiction, 1950-2000*. Cambridge: Cambridge UP, 2000. Basım.
- Hutcheon, Linda. *A Poetics of Postmodernism: History, Theory, Fiction*. New York: Routledge, 1988. Basım.
- Huxley, Aldous. *Science, Liberty and Peace*. Londra: Chatto&Windus, 1950. Basım.
- James, Dorothy P. *The Children of Men*. New York: Vintage, 1992. Basım.
- Jenner, Sebastian. "Chance in the Cannon: Uncertainty and the Literary Establishment of the 1950s." *The 1950s: A Decade of British Fiction*. Ed. Nick Bentley vd. Londra: Bloomsbury Academic, 2019. 235-261. Basım.
- Liotard, Jean-François. *Postmodern Durum*. Çev. İsmet Birkan. Ankara: BilgeSu, 2013. Basım.
- Nicol, Bran. *The Cambridge Introduction to Postmodern Fiction*. Cambridge: Cambridge UP, 2009. Basım.
- Orwell, George. *Nineteen Eighty-Four*. New York: Harcourt, Brace & World, 1949. Basım.
- Paddy, David Ian. "Key Critical Concepts and Topics" *The Modernism Handbook*. Editörler Philip Tew ve Alex Murray. Londra: Continuum, 2009. Basım.
- Sargent, Lyman Tower. "Three Faces of Utopianism Revisited." *Utopian Studies* 5.1 (1994): 1-37. Basım.
- Stevenson, Randall. *Modernist Fiction*. Londra: Prentice Hall, 1998. Basım.
- Şenlen Güvenç, Sıla ve Ayça Vurmay. "Dostoyevski ve İngiliz Modernist Romanı" *Dostoyevski Özel Sayısı (2 Cilt)*. Ed. Birsan Karaca. Ankara: Hece, 2022. 282-300. Basım.
- Tyson, Lois. *Critical Theory Today*. New York: Routledge, 2006. Basım.
- Vurmay, Ayça M. "Comic Vision and Comedic Devices in Kingsley Amis's Lucky Jim." *Çankaya University Journal of Humanities and Social Sciences* 13.2 (2019): 172-186. Basım.
- Wells, Herbert George. *Anticipations*. London: Chapman, 1902. Basım.
- Woolf, Virginia. *Mrs. Dalloway*. New York: Harcourt, Brace & World, 1925. Basım.
- . *The Common Reader*. New York: Harcourt, Brace & World, 1953. Basım.

7.1. ÇAĞDAŞ İNGİLİZ ŞİİRİ

Huriye REİS¹

Giriş

Hareket şiirinin egemen olduğu 1950'lerin bitimi ve İngiliz şiirinin yeniden uluslararası şiir etkilerine açıldığı 1960'lardan sonra 1980'lere kadar ana akım şiir diye tanımlanabilecek şiirin temsilcileri, İngiliz şiirinin gelişimi ve tarihine büyük etkileri olmuş İrlandalı şair Seamus Heaney ve İngiliz şairler Ted Hughes ve Philip Larkin olmuştur. 1980'lerden sonra İngiliz şiiri çok uluslu, çok ırklı ve çok cinsiyetli, çok bölgesel ve birbiriyle uyumlu olmayan birçok sesi dahil eden bir şiir olmaya başlar (Goody 139, Gregson, *Contemporary Poetry* 4). Ayrıca, Kennedy'nin dediği üzere, bu şiir, şiir tekniği ve biçimi yerine şiirin sunduğu bilgi kalitesini vurgular (*New Relations* 238).

Aslında, çağdaş İngiliz şiirini bir ana akım şiir yerine köklerini genel olarak yirminci yüzyılın son çeyreğinden sonraki gelişmelerden ve egemen ana akım şiire duyulan tepkiden alan ve bölgesel şiir, postmodern şiir, kadın şiiri, siyahi İngiliz şiiri, LGBTQ+ şiiri gibi akımlara evrilen çoğulcu ve çok kimlikli, çok dilli bir şiir olarak tanımlayabiliriz. Bu bağlamda, tarihsel olarak 1980'lerden sonra yazılan şiiri çağdaş olarak kabul edersek yaklaşık yarım asırlık bir gelişmeden bahsediyor oluruz. İngiltere'nin çok uluslu siyasi yapısının da etkisiyle söz konusu şiir aynı zamanda İngiltere'yi oluşturan dört ulusun ayrı ayrı gelişimini de içeren ve İrlanda Şiiri, İskoç Şiiri, Galler Şiiri, İngiliz Şiiri olarak gruplanabilecek birçok ulusluluk gösterir. Bu bağlamda, Londra'dan bağımsız siyasi yapıları olan bu dört ulusu edebiyat alanında da birbirinden

¹ Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, huriye@hacettepe.edu.tr.
ORCID iD: 0000-0002-1897-1150

kendi aidiyet konularından ve bakış açılarını temsil ettikleri ırk, din, dil, milliyet, sosyal sınıf, toplumsal cinsiyet gibi İngiltere’yi oluşturan sayısız farklı birim ve bakış açısıyla konuşurlar. Sonuç ise zenginliği, çeşitliliği ve gelişimi aynı derecede çoğulcu ve çeşitli bir İngiliz şiiiridir. Tamamen çoğulculuk yönünde evrilen İngiliz şiiiri şairlerinin çok sayıda İngilizceleri de vardır ve bu “İngiliz şiiirinin [2020’lerdeki] halidir” (Wojcik 313).

Kaynaklar

- Allardice, Lisa. “Simon Armitage”, Interview. The Guardian. 7 Haziran 2019. Web 11 Kasım 2023.
- Armitage, Simon. *Xanadu*. Bloodaxe Books, 1992. Basım.
- . *Killing Time*. Londra: Faber & Faber, 1999. Basım.
- . *Selected Poetry*. Londra: Faber and Faber, 2001. Basım.
- . *Seeing Stars*. Londra: Faber & Faber, 2010. Basım.
- . *Black Roses*. Hebden Bridge: Pomona, 2012. Basım.
- Armitage, Simon, Pip Hall ve Tom Lonsdale. *Stanza Stones*. Londra: Enitharmon Press, 2013. Basım.
- Aydın Öztürk, Özlem. “Poetry as National Art: Carol ann Duffy’s Political Poetry as the Poet Laureate”. *DTCF Dergisi* 63.1(2023): 377-398. Basım.
- Barry, Peter. *Poetry Wars: British poetry of the 1970s and the Battle over Earls Court*. Cambridge: Salt Publishing, 2006. Basım.
- Boland, Eavan. ‘Gods Make Their Own Importance: The Authority of the Poet in our Time.’ Text of the Ronald Duncan Lecture 1994. P.N. Review 102, 21.4 (March-April 1995): 10-14. Basım.
- Bourne, Daniel. “Minding the Trench: The Reception of British and Irish Poetry in America, 1960–2015.” *A Companion to Contemporary British and Irish Poetry, 1960–2015*. Ed. Wolfgang Görtschacher and David Malcolm. First Edition. John Wiley & Sons Ltd, 2021. 71-86. Basım.
- Calle, Pilar Sanchez. “Grace Nichols.” *A Companion to Contemporary British and Irish Poetry, 1960–2015*. Ed. Wolfgang Görtschacher and David Malcolm. First Edition. John Wiley & Sons Ltd, 2021. 561-71. Basım.
- Chamberlain, Prudence. “Gay and Lesbian Poetry.” *A Companion to Contemporary British and Irish Poetry, 1960–2015*. Ed. Wolfgang Görtschacher and David Malcolm. First Edition. John Wiley & Sons Ltd, 2021. 329-338. Basım.
- Cornier Michael, Magali. “Telling History Other-Wise: Grace Nichols’ I Is a Long Memored Woman.” *Reclaiming Home, Remembering Motherhood, Rewriting History: African American and Afro-Caribbean Women’s Literature in the Twentieth Century*. Ed. Verena Thelle and Marie Drews. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing. 210-232. Basım.
- Dawes, Kwame (2010). “Preface.” *Red: An Anthology of Contemporary Black British Poetry*. Ed. Kwame Dawes. Leeds: Peepal Tree Press, 2010. 17-20. Basım.
- Dowson, J. Carol Ann Duffy: *Poet For Our Times*. Londra: MacMillan, 2016. Basım
- Dowson J. ve A. Entwistle. *A History of Twentieth-Century British Women’s Poetry*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. Basım.
- Duffy, Carol Ann. *The World’s Wife*. Picador, 1999. Basım.
- . *Rapture*. Londra: Picador, 2005. Basım.

- . *Jubilee Lines: 60 Poets for 60 Years*. Londra: Faber and Faber, 2012. Basım.
- . *Selling Manhattan*. Anvil Press, 2010. Basım.
- . *The Bees*. Londra: Picador, 2012. Basım.
- . *The Other Country*. Londra: Picador, 2017. Basım.
- Flood, Alison. "Carol Ann Duffy Becomes First Female Laureate." *The Guardian*. 2009. Web. 11 Kasım 2023.
- . "Carol Ann Duffy is 'Wrong' about Poetry, Says Geoffrey Hill." *The Guardian*. 31 January 2012. Web. 15 Kasım 2023.
- Fokkema, Aleid. "On the (False) *Idea of Exile: Derek Walcott and Grace Nichols*." (*Un*)*Writing Empire*. Ed. Theo D'haen. Amsterdam: Rodopi, 1998. 99–113. Basım.
- Goody, Alex. "Contemporary British Poetry". *The Cambridge Companion to Modern British Culture*. Ed. Michael Higgins ve Clarissa Smith ve John Storey. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. 137-153. Basım.
- Görtschacher, Wolfgang and David Malcolm. Ed. *A Companion to Contemporary British and Irish Poetry, 1960–2015*. 1. Baskı. John Wiley & Sons Ltd, 2021. Basım.
- Gregson, Ian. *Contemporary Poetry and Postmodernism*. Basingstoke: Macmillan, 1996. Basım.
- . 'Simon Armitage's Voices'. *Poetry and Voice*. Ed. Stephanie Norgate. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 2012. Basım.
- . *Simon Armitage*. Londra: Salt, 2011. Basım.
- Higgins, Michael, Clarissa Smith ve John Storey. "Introduction: Modern British culture" *The Cambridge Companion to Modern British Culture*. Ed. Michael Higgins ve Clarissa Smith ve John Storey. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. 1-11. Basım.
- Horner, Avril. 2003. "Small female skull": Patriarchy and philosophy in the poetry of Carol Ann Duffy." *The poetry of Carol Ann Duffy: 'Choosing tough words'*. Ed. Angelica Michelis ve Antony Rowland. Manchester: Manchester University Press. 2003. 99-120. Basım.
- Hulse, Michael, David Kennedy ve D.Morley. Ed. *The New Poetry*. Newcastle upon Tyne: Bloodaxe, 1993. Basım.
- Jarniewicz, Jerzy. "History and Poetry." *A Companion to Contemporary British and Irish Poetry, 1960–2015*. Ed. Wolfgang Görtschacher and David Malcolm. First Edition. John Wiley & Sons Ltd, 2021. 417-426. Basım.
- Johnson, Linton Kwesi. *Mi Revalueshanary Fren: Selected Poems*. Penguin Modern Classics, 2002. Basım.
- Kennedy, David. "Anthologies: Distortions and Corrections, Poetries, and Voices". *A Companion to Contemporary British and Irish Poetry, 1960-2015*. Ed. Wolfgang Görtschacher ve David Malcolm. 1. Baskı. Wiley Blackwell, 2021. 63-70. Basım.
- . *New Relations: The Refashioning of British Poetry 1980–94*. Bridgend: Seren, 1996. Basım.
- Lawson Welsh, Sarah. *Grace Nichols*. Tavistock: Northcote House and British Council, 2007. Basım.
- McAllister, Andrew. "Carol Ann Duffy." *Bête Noir* 6 (1988): 69–77. Basım.
- Moorhead, Joanna. 'Carol Ann Duffy: "Poems are a form of texting"' (interview with Carol Ann Duffy), *The Guardian*, 5 September 2011. Web. 12 Mayıs 2020.
- Motion, Andrew. Foreword to Peter Barry's *Poetry Wars: British Poetry of the 1970s and the Battle of Earls Court*. Cambridge: Salt Publishing, 2006. Basım.
- Nichols, Grace. *I is a Long Memoried Woman*. Londra: Karnak House, 1983. Basım.
- . *The Fat Black Woman's Poems*. Londra: Virago, 1984. Basım.

- . *Lazy Thoughts of a Lazy Woman and Other Poems*. Londra: Virago, 1989. Basım.
- . *Startling the Flying Fish*. London: Virago, 2006. Basım.
- . *Picasso I Want My Face Back*. Londra: Bloodaxe, 2009. Basım.
- . *I Have Crossed an Ocean: Selected Poems*. Newcastle upon Tyne: Bloodaxe Books, 2010. Basım.
- . "Interview With Grace Nichols". *The English Association*. Web. 14 Ekim 2023.
- O'Brien, Sean. *The Deregulated Muse*. Newcastle: Bloodaxe Books, 1998. Basım.
- Peter Robinson. *The Oxford Handbook of Contemporary British and Irish Poetry*. Oxford University Press, 2013. Basım.
- Poetry Review , 'New Generation Poets' special issue, 84 (spring 1994). Basım.
- Porée, Marc. "Women Poets in the British Isles." *A Companion to Contemporary British and Irish Poetry, 1960–2015*. Ed. Wolfgang Görtzschacher and David Malcolm. First Edition. John Wiley & Sons Ltd, 2021. 339-348. Basım.
- Rees-Jones, Deryn. *Consorting with Angels. Essays on Modern Women Poets*. Newcastle: Bloodaxe Books, 2005. Basım.
- Rowland, Antony. *Metamodernism and Contemporary British Poetry*. Cambridge: Cambridge University Press, 2021. Basım.
- Sarıkaya-Şen Merve. "The Representation of Trauma and Trauma Coping Strategies in Grace Nichols's I in Long Memored Women". *English Studies*, 98.3 (2017): 324-342. Basım.
- Sissay, Lemn. 'Carol Ann Duffy and Geoffrey Hill: truly poetic heavyweights', *The Guardian*, 31 Ocak 2012. Web. 19 Ekim 2023.
- Taşdelen, Pınar. "The Past-Present Dichotomy of the Immigrants in Carol Ann Duffy's Poems." *Literature: Different Perspectives and Approaches in Postcolonial Studies*. Ed. Alev Karaduman ve Göksel Öztürk. Berlin: Peter Lang, 2022. 93-108. Basım.
- Trott, Emma Johanna Gill. "Environment, Creativity and Culture in the Poetry of Jon Silkin and Simon Armitage" Basılmamış Doktora Tezi. The University of Leeds School of English, 2018. Basım.
- Türe Abacı, Özlem . "I am "holding my beads in my hands": Strategies of Subversion and Resistance in Grace Nichols's Poetry." *Identidad, migracion y cuerpo femenino*. Ed. Silvia del Pilar Castro Borrego and M. Isabel Romero Ruiz. Oviedo: KRK Ediciones, 2009. 61-70. Basım.
- Walder, Dennis. *Post-Colonial Literatures in English: History, Language, Theory*. Oxford: Blackwell Publishers, 1999. Basım.
- Weston, Daniel. "Manifestos and Poetics/Poets on Writing." *A Companion to Contemporary British and Irish Poetry, 1960–2015*. Ed. Wolfgang Görtzschacher and David Malcolm. 1. Baskı. John Wiley & Sons Ltd, 2021. 97-105. Basım.
- Winterson, Jeanette. "Can you move diagonally? Interview with the Poet Laureate, Carol Ann Duffy". *Times*, 29 Ağustos 2009. Web. 18 Ağustos 2023.
- Wojcik, Bartosz. "Here to Stay": Black British Poetry and the Post-WWII United Kingdom." *A Companion to Contemporary British and Irish Poetry, 1960–2015*. Ed. Wolfgang Görtzschacher and David Malcolm. 1. Baskı. John Wiley & Sons Ltd, 2021. 305-318. Basım.
- Wroe, Nicholas. *The Observer*. Eylül 2014: 27. Web. 13 Eylül 2023.

7.2. ÇAĞDAŞ BRİTANYA TİYATROSU (1990-)

Sıla ŞENLEN GÜVENÇ¹

Giriş

Yirminci yüzyılın sonlarında, Amerika ve Sovyetler birliği arasındaki soğuk savaşın sona ermesi, Doğu Bloku, Sovyetler Birliği ve Yugoslavya gibi birliklerin dağılması, Berlin Duvarı'nın yıkılması, Körfez Savaşı, Bosna Savaşı, soykırım, Birleşik Krallık'ta 1990'da Thatcher döneminin ve iki yüzyıldan sonra, 1968'de tiyatro-sahne sansürünün sona ermesi gibi tarihsel kırılma noktaları gerçekleşmiştir. Öte yandan, teknolojinin inanılmaz bir boyuta gelmesi ve küreselleşmeyle beraber gerçekleşen büyük sosyal değişimler, ülkeler ve insanlar arasındaki ağları genişletmiş, yeni ilişkiler ve etkileşimler doğurmuştur. 2000 sonrasında ise gerçekleşen 9/11, Arap Baharı, küresel anlamda göç, 2014 İskoçya Bağımsızlık Referandumu, Suriye iç savaşı ve mülteci sorunu, Birleşik Krallık ve Brexit süreci, COVID-19, pandemi, Rusya-Ukrayna Savaşı gibi olaylar doğrultuda, yürürlüğe giren politikalar, teknolojik gelişmeler ve küreselleşmenin çağdaş sosyal hayatın her yönüne sızdığı, 'post-modern' ve hatta 'post-postmodern' bir döneme girildiği şüphe götürmeyen bir gerçektir. Yirmi ve yirmi birinci yüzyıl Britanya tiyatrosuna bakıldığında, İngiliz Gerçekçiliği (literalist theatre veya English Realism) stilinde yazılan oyunlar, suratına tiyatro (in-her-face theatre), deneyimsel tiyatro (experiential theatre), postdramatik tiyatro, postmodern tiyatro, politik tiyatro, yeniden yazım (re-writing), adaptasyon (adaptation) gibi türler veya eğilimler görülmektedir.

¹ Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı AD, ssenlen@yahoo.com, ORCID iD: 0000-0002-4707-6024

söylemek gerekir. Popülaritesi 2000 yılı civarı büyük ölçüde sona erse de, bu tip oyunlarda kullanılan dil, ele alınan tabu konular, anlayış, şok taktikleri milenyum sonrası da etkisini göstermiştir. 2000 sonrası tiyatroya bakıldığında, oyunların geçtiği yer ve karakterlerin ırk, din, kültür, cinsiyet, ilişkiler vs. bakımından çok sesli olduğu görülmektedir. Bu dönemde, dramatik olandan uzaklaşıp, daha ‘açık’, seyirci tarafından ‘yazılabilen’ postdramatik oyunlara da yönelim söz konusudur. Fakat, bu tür oyunlarla sınırlı olmayıp, Uyumsuz Tiyatro, Re-writing (Yeniden Yazım), Büyülü Gerçekçilik, Politik Tiyatro gibi farklı stillerde ve konularda oyunlar kaleme alınmış ve sahnelenmiştir. Ayrıca, söz konusu dönemde, romandan tiyatroya, tiyatrodan filme vb. adaptasyonlar yapılarak, iyi bilinen eserler, tekrar değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Bunun ötesinde, henüz, bir sınıflandırma yapmak mümkün değildir.

Kaynaklar

- Altaç, İsmail Serdar. “Surviving in “A World of Wounds”: Environmental Ethics in David Greig’s Outlying Islands. *Söylem Filoloji Dergisi* 7.2 (2022): 441-454. Basım.
- Biçer, Ahmet Gökhan. *Sarah Kane’in Postdramatik Tiyatrosunda Şiddet*. Ankara; Çizgi Kitabevi, 2010.
- Bozer, Deniz (ed.). *Postdramatik Tiyatro ve İngiliz Tiyatrosu*. İstanbul: Mitos Boyut Yayınları, 2016.
- Demir, Ayşegül. ‘Theatre Is Only Alive If It Is Kicking.’ *IIB International Refereed Academic Social Sciences Journal*. 2012 (3.6). 37-45.
- Doğan, Ruteba. “In-Yer Face”. *Oyun* (Mayıs-Haziran 2007). 30-33. Basım.
- Frank, Tibor ve Frank Handler. *Disputed Territories and Shared Pasts: Overlapping National Histories in Modern Europe*. Londra: Palgrave Macmillan, 2011. Basım.
- Gibson, Harry. *4 Play*. Londra: Vintage, 2001. Basım.
- Greig, David. *Plays 1: Europe, The Architect, The Cosmonaut’s Last Message to the Woman He Once Loved in The Former Soviet Union*. Londra: Bloomsbury, 2009; 2013. Basım.
- Hay, Funda. “Şiddetle Başlayan Hazlar Şiddetle Son Bulur: Edward Bond’un Lear Oyunu Üzerinden Toplum Sorgusu. Batı Kültür ve Edebiyatlarında 20. Yüzyıl, Ed. Şenol Bezci, Mustafa Güleç, Ece Yassitepe Ayyıldız. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 423-436, 2018. Basım.
- İnan, Dilek. “David Greig’s Europe: Staging Globalization, Mobility and Refugeehood”. *Gazi-antepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 18.4 (2019). 1255-1265. Basım.
- Kane, Sarah. *Complete Plays: Blasted, Phaedra’s Love, Cleansed, Crave, 4.48 Psychosis, Skin*. London: Methuen Drama, 2001. Basım.
- Ladrech, Robert. “Historical Background”. *Contemporary Europe*. Ed. Richard Sakwa ve Anne Stevens. New York: St. Martin’s Press, 2000. 213-217.
- Lehmann, Hans-Thiess. *Postdramatic Theatre*. Londra: Routledge, 2006. Basım.
- Panayi, Panikos. *An Ethnic History of Europe Since 1945: Nations, States and Minorities*. London: Pearson Education Ltd., 2000. Basım.
- Rogel, Carole. *The Breakup of Yugoslavia and its Aftermath*. Londra; Greenwood Press, 2004. Basım.

- Şenlen, Sıla. *Words as Swords: Verbal Violence as a Construction of Authority in Renaissance and Contemporary English Drama*. Stuttgart: İbidem Verlag, 2009. Basım.
- Şenlen Güvenç, Sıla. “Sansür ve Sansürcü: Anthony Neilson’un Sansürcü Adlı Oyunu”. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*. 31.1 (2011): 7-20. Basım.
- . “Tren istasyonu bir yolculuğun başladığı kadar bittiği yerdir: İstanbul Devlet Tiyatrosu David Greig’in “Avrupa” adlı oyunu”. *Sahne Dergisi* 85 (Mart-Nisan 2018). Basım.
- . “**Bu Dünyada Masumiye Yer yok: Anthony Neilson’un Kurbanları**”. *Tiyatro Tiyatro Dergisi* 247.1 (2013). ss.29-32. Basım.
- . “[You Can’t Kill Me]: Scottish Identity and Anglo-Scottish Union in David Greig’s *Dunsinane*”. *Scottish Literary Review* 6.2 (2014): 93-113. Basım.
- . “Contemporary British Theatre ‘a-la-mode’ in Turkey (1990-)”. *English Studies: New Perspectives*. Ed. Mehmet Ali Çelikel and Baysar Taniyan. Cambridge Scholars Publishing, 2015. 300-307. Basım.
- . “Ne Kadar Uzaksa Ada, O Kadar Kuvvetlidir Çekim Gücü: Ölü Aktörler-David Greig’in “Uzak Adalar”ı. *Tiyatro Tiyatro Dergisi* 269 (Mart 2015): 18-20. Basım.
- . ““Where are you from?”: Transnational Spaces and Cosmopolitan Identities in David Greig’s Plays”. *Sixth International Conference on Language, Literature and Culture*. Vytautas Magnus University. 19-20 Mayıs 2017. Konuşma
- . “Yae, Nae, or Dinnae Ken’: Dramatic Responses to the Scottish Referendum and Theatre Uncut” *New Theatre Quarterly* 33.4 (2017): 371-385. Basım.
- . “Kimse Bunu Duymak İstemiyor”: Yüzyıl Dönümü İngiliz Tiyatrosunda Bosna Savaşı. *Batı Kültürü ve Edebiyatlarında 20. Yüzyıl*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 2018. 479-487. Basım.
- . “Biz De, Kendi Çapımızda Avrupayız’: Küreselleşme Işığında David Greig’in “Avrupa” Adlı Oyunu. *DTCF Dergisi* 58.1 (2018): 187-202 Basım.
- . “Making your home in another bird’s nest”: Conflict Zones and Conflicting Ideologies in David Greig’s Plays.” *Cankaya University Journal of Humanities and Social Sciences*, 14.1 (2020) 34-50. Basım.
- . **Çağdaş İskoç Tiyatrosu. İstanbul: Mitos-Boyut, 2020.** Basım.
- Sierz, Aleks. “Blasted and After: New Writing in British Theatre Today”. Web . 3 Şubat 2015.
- . *In-Yer-Face Theatre: British Drama Today*. London: Faber and Faber, 2000. Basım.
- . *Suratına Tiyatro: Britanya’da In-Yer-Face Tiyatrosu*. İstanbul: Mitos-Boyut, 2009. Basım.
- Sümbül, Yiğit ve Ulaş Özgün. *Sarah Kane: Bütün Oyunları*. İstanbul: Mitos Boyut, 2022. Basım.
- Welsh, Irvine. “Trainspotting”. *4 Plays*. London: Vintage, 2001. 9-65. Basım.

7.3. ÇAĞDAŞ İNGİLİZ ROMANI

Zekiye ANTAKYALIOĞLU¹

Giriş

Çok yakın zamana kadar “çağdaş roman/çağdaş edebiyat” dediğimizde kast ettiğimiz şey 20. yüzyılının ikinci yarısında yazılmış olan eserlerdi. Bugün 21. yüzyıl, yirmi yıldan fazladır kendi külliyyatını oluşturmuş durumda ve bu bölümde çağdaş romanla kasıt 2000 sonrası yazılmış romanlar olacak. Elbette yeni yüzyılda yazılan romanları daha iyi anlamak için öncelikle bu romanların bir önceki yüzyılın başat türü olan postmodern romandan nasıl ayrıldığını kavramak gerekir.

Postmodernizm ve Sonrası

Postmodernizm 20. yüzyılın ikinci yarısına hâkim olan edebi/sanatsal/kültürel bir akımdır. Jean-François Lyotard’ın kabul görmüş ifadesiyle, “postmodern durum” ya da Fredric Jameson’un ifadesiyle “geç kapitalist dönemin kültürel mantığı” gibi adlandırmalar postmodernizmin teknoloji ve sanayideki gelişmelerle Amerika ve Avrupa’da ortaya çıkmış ve küreselleşmenin etkisiyle tüm dünyada eş zamanlı olarak yaşanmış kültürel ve toplumsal bir durum olduğunu ifade eder. 20. yüzyıl artık geçmişse, o yüzyılın hâkim kültürel mantığı olan postmodernizme de geçmiş olarak bakabiliriz. En azından bugün, 21.yüzyılın ilk yirmi üç yılını geride bıraktığımızıza göre belli bir mesafeden bu değerlendirmeyi yapma ayrıcalığına sahibiz.

¹ Prof. Dr., Gaziantep Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, zekiyeantakyali@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-6031-834X

- grafik roman
- antroposen roman

Çağımız neredeyse tüm roman geleneklerinin, türlerinin ve alt türlerinin aynı anda var olduğu, her bir türün kendine has okur kitlesi olan ama tüm bu çok çeşitliliğin içinde ortak etik, politik ve çevresel kaygıların dile getirildiği, hastalanan dünyaya, doğaya ve insanlığa çare arayışı içinde olan romanların çağı. Roman, dijitalleşmeye, dizi ve sinema sektörlerindeki ilerlemeye rağmen hala en ilgi gören ve gördüğü değer hiç eksilmeyen edebi tür olmaya devam ediyor.

Kaynaklar

Eagleton, Robert. *Contemporary Fiction: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford UP, 2013. Basım.

Hutcheon, Linda. *The Politics of Postmodernism*. Oxfordshire: Routledge, 2022.

Zizek, Slavoj. *Living in the End Times*. New York: Verso, 2010. Basım.